

dvobroj 34-35

Oktobar-Novembar 2007

GNUzilla

Mandriva 2008
*Ubuntu 7.10
Plasma
Gimp 2.4
...

Advokat Protiv đavola

Sadržaj

GNUzilla – oktobar-novembar 2007

Sadržaj.....	2
Idemo dalje.....	3
Vesti.....	4

Distribucije

Mandriva 2008 One.....	8
*Ubuntu 7.10.....	11

Softver

KDE4: Plasma.....	14
Blender među profesionalcima.....	18
Gimp 2.4.....	21
Embedded sistemi.....	22

Sloboda

Advokat protiv đavola.....	24
Pitanja o otvorenim formatima.....	31
Šarena laža sa konverterom formata.....	34
GNU Free Documentation License.....	36

GNUzilla

Magazin za popularizaciju Slobodnog softvera, GNU, Linux i *BSD operativnih sistema

Glavni i odgovorni urednik:

Ivan Jelić

Redakcija:

Marko Herman

Slađan Milošević

Marko Milenović

Petar Živanić

Aleksandar Urošević

Lektura:

Maja Tomić

Saradnici:

Ivana Čurčić

Zlatko Nikolić

Aleksandar Veljić

Milan Prvulović

Goran Ivanović

Tehnička obrada i dizajn:

Ivan Čukić

Priređivač:

Mreža za Slobodan Softver – FSN

<http://www.fsnserbia.org>

URL adresa:

<http://gnuzilla.fsnserbia.org>

Kontakt adresa:

gnuzilla.kontakt@gmail.com

IRC kontakt:

#gnuzilla na irc.freenode.org

Copyright © 2007 Free Software Network – FSN.

Permission is granted to copy, distribute and/or modify this document under the terms of the GNU Free Documentation License, Version 1.2 or any later version published by the Free Software Foundation; with no Invariant Sections, no Front-Cover Texts, and no Back-Cover Texts. A copy of the license is included in the section entitled "GNU Free Documentation License".

Piše: **Ivan Jelić**

<http://gnuzilla.fsn.org.yu/komentari/?p=10>

Idemo dalje

IAKO VREME KOJE JE PROŠLO OD PRETHODNOG BROJA I ČINJENICA DA ČITATE JOŠ JEDAN DVOBROJ NE IDU U PRILOG NASLOVU, DOZVOLITE DA VAS UBEDIM(O) U SUPROTNO.

Pre nekoliko nedelja imao sam šansu da se, između ostalog i zahvaljujući tome što sam urednik GNUzille, upoznam sa glavnim i odgovornim urednikom sajta LinuxWorld.com, Donom Martijem.

Iako GNUzilla nije preterano efektivna van ex jugoslovenskog govornog područja iz očiglednih razloga, Don je pokazao interesovanje za časopis, pa je nakon pogleda na većinom nerazumljiv tekst (kako je i sam rekao, razume izvode iz terminala) usledio veoma zanimljiv predlog. Ukratko, nakon svakog izdanja GNUzille, na njegov email će stizati izvodi članaka na engleskom, među kojima će biti odabirani za Linux World najzanimljiviji, a njihovi autori će biti kontaktirani u cilju prevoda istih na engleski jezik i objavljivanja na sajtu. Drugim rečima, autori GNUzille će biti u prilici da engleski prevod članka objave na Linux Worldu i za to budu adekvatno plaćeni, a GNUzilla i Linux World ovim postaju partneri.

Druga osetna novina koju ovaj broj donosi jeste pokušaj da povećamo količinu povratnih informacija od vas. U to ime smo na adresi

gnuzilla.fsn.org.yu/komnetari postavili sajt na kom će biti dostupni delovi uvodni pasusi članaka spremnih za vaš komentar. Na kraju svakog članaka možete videti link koji vas vodi ka prostoru rezervisanom za komentar dotičnog clanca.

Argumentovani komentari će nam biti od velike pomoći u budućnosti, pa se nadamo da ova ideja neće završiti na pokušaju. Unapred hvala.

Ovaj broj obeležava intervu sa jednim od glavnih aktera suđenja koje je Microsoft konačno etiketiralo kao ono što smo i znali da jeste, a Carlo Piana je bio i više nego raspoložen da odgovori na nekoliko pitanja koje sam mu postavio za GNUzillu.

Skoro da sam potpuno siguran da se vidimo za manje od mesec dana, hvala na svim pitanjima "kada će nova GNUzilla".

Uživajte!

Vesti

Kororaa se gasi

Kreator Christopher David Smart objavio je da više neće izdavati nove verzije Kororaa GNU/Linux distribucije.

Navedeni razlozi za takvu odluku su to što Gentoo sada dolazi sa solidnim grafičkim instalatorom, sve veća popularnost Sabayon-a kao binarne Gentoo distribucije, nemogućnost da se Kororaa takmiči sa distribucijama koje u sebi sadrže neslobodne grafičke dajvere kao i manjak slobodnog vremena da i dalje sve sam odradi.

„lako je većina ljudi

verovatno ovo

naslućivala, želim

formalno da

saopštim da više

neće biti novih

Kororaa izdanja. Uskoro ću ugasiti forum, wiki a možda i ovaj sajt“ - napisao je Chris na sajtu distribucije, zahvalio se svima koji su pokazali interesovanja za Kororaa-u i najavio da će se sada posvetiti pisanju članaka o linuxu. Mi mu želimo puno sreće u sledećim projektima.

Korisna adresa:

<http://www.kororaa.org/> (ukoliko već nije ugašen)

Ubuntu-rs planeta

Od skora na adresi planeta.ubuntusrbija.org startovao je blog na kome trenutno piše više članova srpske Ubuntu zajednice.

Teme nisu usko vezane samo za Ubuntu, već generalno za GNU/Linux, slobodni softver i ono što je sa tim povezano. Nastao je sa idejom jednog centralnog bloga-planete na našem jeziku, a po ugledu na zvanični Ubuntu planet, gde će i korisnici, koji ne stoje dobro sa engleskim jezikom, moći da pročitaju novosti prvenstveno vezane za Ubuntu.

Korisne adrese:

<http://planeta.ubuntusrbija.org/>

<http://www.ubuntu-rs.org/>

Debian@Mini-PC

debian

Nemačka firma Manufactum predstavila je Manuscriptum, mini-PC sa malom potrošnjom energije i preinstaliranim Debian GNU/Linuxom. U malom kućištu smešteni su 500MHz AMD Geode LX800 procesor, hard disk od 80 GB i grafika koja podržava rezoluciju do 1920x1400. Cena ovog mališana nije

baš mala, iznosi 450 eura. Od ostalih stvari Manuscriptum sadrži 4 usb porta, 2 na prednjem delu i 2 na zadnjem. Operativni sistem je Debian GNU/Linux sa KDE grafičkim okruženjem, Firefox internet pregledačem, OpenOffice.org paketom i PDF čitačem.

Kompletna specifikacija:

- Procesor -- 500MHz AMD Geode LX800
- Memorija -- 512MB DDR 400, proširivo do 1GB
- Čvrsti disk -- 80GB (5400rpm, 12ms)
- Grafika -- rezolucija 1920 x 1400
- Mreža -- 2 x 10/100 Mbps
- Ostali portovi:
 - 4 x USB 2.0
 - 2 x PS/2
 - 1 x serial
 - 3 x audio
- Potrošnja -- oko 12W, pasivno hlađenje
- Dimenzije -- 180 x 112 x 48 mm
- Težina -- 920 g

Korisna adresa:

<http://www.linuxdevices.com/news/NS9615148023.html>

BBC ne zna da broji?!

Nakon odluke BBC-a da svoj iPlayer ne razvija za GNU/Linux operativne sisteme, već samo za Windows i MAC OS X, i saopštenja da je mali broj GNU/Linux korisnika koji posećuju njihov sajt, postavljena je peticija koju je potpisalo više od 2000 ljudi, u kojoj potpisnici garantuju da BBC sajtu pristupaju koristeći GNU/Linux. Naime, prošlog meseca direktor „BBC Future Media and Technology“-a, Ashley Highfield, izjavio je da samo 400-600 korisnika nedeljno posete njihov sajt koristeći GNU/Linux. Međutim, ovih dana je isti taj Highfield na svom blogu objavio je da nakon „detaljnije analize“, ta brojka skočila na 97 000, tačnije između 36 600 i 97 600!

U svom postu od 6. novembra Highfield je izneo svoje mišljenje o slobodnom softveru, objasnio zašto je BBC primoran da koristi vlasnička rešenja i naglasio da se podcastovi sa BBC sajta mogu preuzeti i da ne sadrže DRM. Takođe je saopštio da će BBC nastojati da koristi slobodan softver kada god je to moguće i pokušati da nađe svoje mesto u zajednici slobodnog softvera. Nadajmo se da BBC bolje drži reč nego što broji.

Korisne adrese:

http://www.bbc.co.uk/blogs/bbcinternet/ashley_highfield/
<http://backstage.bbc.co.uk/news/>
<http://www.bbc.co.uk/opensource/>

Skype video i na GNU/Linuxu!

Na tržište je izšla nova BETA verzija ovog programa za VOIP komunikaciju koja ima oznaku 2.0.0.13. Pored preuređenog grafičkog interfejsa, koji sada izgleda mnogo elegantnije, tu je konačno i mogućnost video komunikacije koja do sada nije postojala u verziji za GNU/Linux.

Pošto je ovo beta, ima par bagova koji još nisu ispravljeni. Na primer, trenutno u kontakt listi ne možete kreirati grupe, ne postoji opcija „auto-away“ i moguće je „nepredviđeno“ ponašanje chat prozora ukoliko se koriste arabski jezici ili ukoliko je chat prozor prenatrpan tekstom. Ukoliko vam video poziv nije „pod obavezno“, bolje koristite stabilnu 1.4 verziju.

Korisne adrese:

<http://www.skype.com/>

<http://www.skype.com/intl/en/>

[download/skype/linux/](http://download.skype/linux/)

Linux.com prešao na open-source!

Možda zvuči paradoksalno, ali trenutno dosta sajtova koji propagiraju GNU, linux i slobodan softver koristi vlasničke forume, blogove i CMS-ove. Tako je do skora bilo i sa ovim sajtom, međutim posle skorašnjeg redizajna i oni su odlučili da predaju na open-source CMS i sada njihov sajt pokreće Xaraya.

Bilo bi dobro kada bi se i drugi veliki igrači na ovom polju ugledali na njih, kao recimo Canonical, koji i dalje svoje forume drži na vlasničkom vBulletin-u. U svetu postoji dosta korisnika slobodnog softvera koji baš iz ovih razloga ne posećuju takve sajtove, jednostavno ne žele da koriste vlasnička rešenja. Da li vi želite?

Korisne adrese:

<http://www.linux.com/>

<http://www.xaraya.com/>

Apple objavio izvorni kod Darwina 9

Apple je na stranici posvećenoj ovom projektu objavio izvorni kod Darwina 9, koji je osnova najnovijeg MAC OS X-a 10.5, Leoparda. Darwin u sebi sadrži

dosta tehnologija, uključujući Mach 3.0 mikrokernel, uslužne programe operativnog sistema koji su bazirani na FreeBSD 5 UNIX-u i integriranu podršku za više datotečnih sistema. Zbog svoje dobre modularnosti, moguće je dodavanje upravljačkih programa, mrežnih dodataka i podrške za nove datotečne sisteme. Više o ovome pogledajte na strani projekta.

Korisne adrese:

<http://www.opensource.apple.com/>
darwinsource/10.5/
<http://developer.apple.comopensource/index.html>

Zlatko Nikolić

Vesti iz sveta slobodne grafike

Blender 2.45

Blender 2.45 je nova poboljšana verzija najboljeg slobodnog 3D programa. U pitanju je bug-fix verzija i osim novog splash screen-a, nije dodato ništa više.

Inkscape 0.46 je na vidiku.

Inkscape projekat je, zahvaljujući Google Summer of Code 2007, dobio značajne nove mogućnosti od strane razvojnog tima.

Najavljene novine su sledeće: uvoz i editovanje PDF dokumenta, poboljšanje text editora, biće uvedena takozvana 3D box grafika, novi interfejs za SVG filtere, direktni import i export iz Inkscape-a u openclipart.org što je zaista za svaku pohvalu.

Gimp 2.4

Gimp 2.4 je dostupan za download, pa ako želite da znate kako izgleda nova stabilna verzija 2.40, ovo je prava verzija za vas: novi korisnički izgled koji je za svaku pohvalu, novi splash screen inače lepši nego ikad do sad...

Nigerijska uzdanica

Piše: **Ivan Jelić**

Mandriva 2008 One

gnuzilla.fsn.org.yu/komentari/?p=9

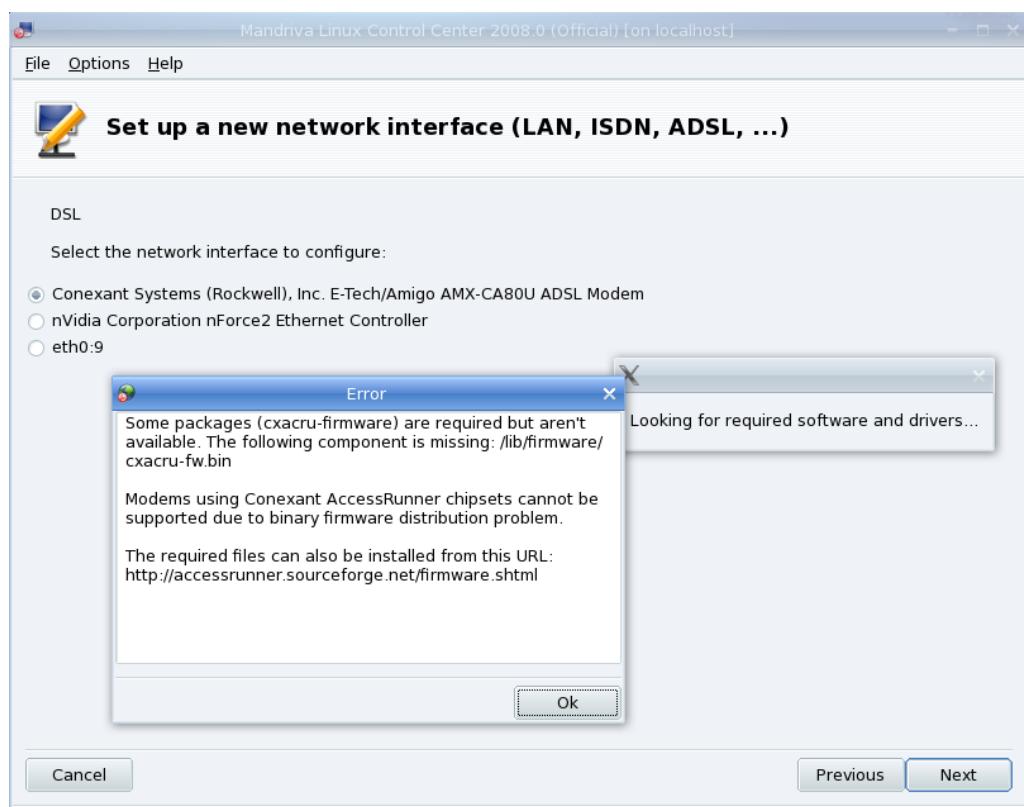
MANDRIVA JE NEKADA BILA DE FACTO NAJBOLJA DESKTOP DISTRIBUCIJA NA SCENI. PRE OPŠIRNIJE ANALIZE NOVOG IZDANJA IPAK VALJA REĆI DA JE 2008 SOLIDAN KORAK NAPRED U POKUŠAJU VRAĆANJA NA TRON.

Pre nego li prosečan korisnik dođe u situaciju da isproba ovu distribuciju, treba primetiti da je

Mandriva rešila da okonča dosadnu naviku objavljivanja velikog broja pakovanja i korisnicima ponudi jednostavan izbor. Više nema, ili bar ne na očiglenim mestima, poslovnih, naprednih i kakvih sve već varijanti, već se pred posetiocima sajta mandriva.com postavlja prilično jednostavan izbor. Mandriva One, live sistem je veoma jednostavno isprobati i instalirati; PowerPack, izdanje koje sadrži kombinaciju GNU/Linuxa, slobodnog softvera i

vlasničkih aplikacija i Mandriva Flash predstavljaju osnovu ponude francusko-brazilskog distributera GNU/Linuxa. Ovog puta je odabrana najlakša varijanta koja ujedno ide u korak sa novim tendencijama na sceni kada je instalacija u pitanju - Mandriva One KDE.

Mandriva One je ustvari, shodno imenu, jedan CD ISO sa kog je mogućno podići sistem, korisiti ga i instalirati na hard disk. One postoji u dve varijante, pa su korisnicima na raspolaganju sistemi sa okruženjima KDE i GNOME, a za test je poslužila KDE varijanta s obzirom da se ovo okruženje spontano ili ne tokom godina pokazalo kao default ukoliko bismo morali da jedno od dva okarakterišemo na taj način.

Prijatna spoljašnjost prati novo izdanje od same

inicijalizacije bootabilnog diska, pa se nakon ne previše dugog vremena koje je potrebno za podizanje sistema pred korisnikom ukazuje KDE. Pre dobijanja slobodno redne površine, korisnik mora da odgovori na nekoliko trivijalnih pitanja vezanih za uobičajena podešavanja, od kojih je jedno prilično interesantno i odnosi se na odabir „vrste“ desktopa. Preciznije, radi se o Compizu i Metisseu koji postoje kao izbor ako ste sigurni da je vaš hardver sposoban za 3D desktop.

Uvodni ekran, kao i obično, korisnika navodi na prednosti PowerPack verzije i vlasničke programe koji se uz njega dobijaju, pa ostaje utisak da Mandriva i dalje dobar deo svog marketinga zasniva na vlasničkim programima koje

isporučuje u pakovanjema koja se plaćaju i koja usled takve prirode ne mogu biti redistribuirana. Ne treba zaboraviti ni Mandriva Free izdanje koje predstavlja alternativu Oneu kada je slobodno preuzimanje u pitanju, a reč je o 3CD-a odnosno jednom DVD-u sa Mandrivom potpuno očišćenom od neslobodnog softvera. Free je ujedno i jedino potpuno slobodno pakovanje Mandrive s obzirom da One poseduje određenu količinu neslobodnog koda.

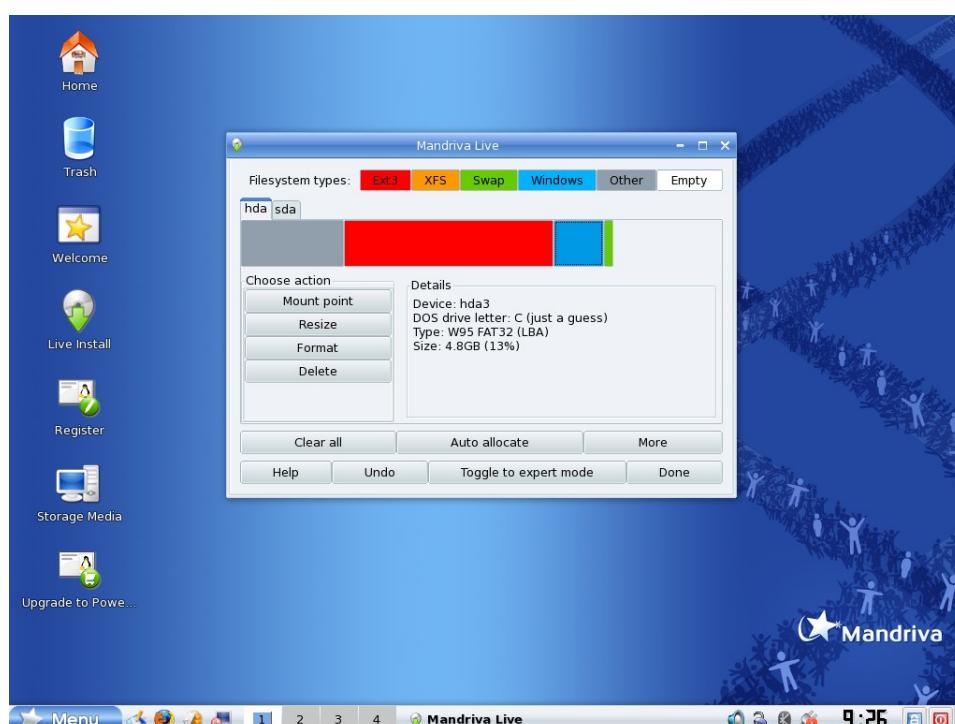
Kao i svaka sveža distribucija, Mandriva 2008 donosi isto tako svež softver, dok ceo sistem odaje

utisak prilično dobro zaokružene celine. Dobre performanse čak i pri radu sa CD-om ulivaju poverenje, dok je kraće iskušavanje stabilnosti pri većem opterećenju pokazalo da Mandriva ume da se izbori sa takvim situacijama.

Mandriva One, kao što je pomenuto, sadrži neslobodni softver, što se prvenstveno odnosi na drajvere. Ponuđeni izbor u vidu Compiza ili Metissea je prilično opravдан ukoliko se uzme u obzir činjenica da je live sistem prepoznao grafičku karticu zasnovanu na nVidia čipsetu, koja je nakon nekoliko klikova zavrtaela kocku bez ikakvih problema.

Mandriva Control Center, dobro poznat svima kao jedan od najboljih grafičkih alata za podešavanja sistema kada je jednostavnost korišćenja u pitanju, u novom izdanju je dodatno unapređen. Naročito zanimljiv test na koji je stavljen ovaj skup programa

je podešavanje ADSL konekcije preko USB modema koji su veoma popularni na našem tržištu. Iako veza na kraju testa nije uspostavljena, Mandriva CC je u ovom segmentu postigao napredak. Prethodna testirana verzija sistema je uporno pokušavala da uspostavi vezu, iako nije bilo potrebnog softvera za koji se usput očekivalo da će biti automatski instaliran. CC je u Mandrivi 2008 prepoznao modem i shvatio da mu zapravo nedostaje firmware, pa korisniku uredno pruža obaveštenje o ovome upućujući ga na sajt gde su dostupne dalje informacije. Iako veza nije proradila, ovo je svakako napredak.

Instalacija sistema je veoma jednostavna i, kao kod većine live sistema, dok je hronično kritičan korak pri instalaciji sistema, opskrbljen poznatim Mandrivnim alatom koji particionisanje diskova koji ovaj posao približava i najneiskusnijima.

Neosporno je da se Mandriva trudi da održi korak kako na tržištu, tako i u zajednici s obzirom da je na nezvaničnim listama popularnosti između ostalih i njen derivat. „Otvaranje“ Mandriva kluba bi trebalo da bude još jedan korak ka proširenju populacije korisnika ove distribucije, mada kao jedan od negativnih argumenata protiv Mandrive ostaje favorizacija verzije koja sadrži neslobodni softver kao njenu glavnu prednost.

Šest meseci je opet prošlo

*Ubuntu 7.10

NA POVRŠINU JE ISPLIVAO JOŠ JEDAN U NIZU „LINUXA ZA LJUDSKA BIĆA“ - GUTSY GIBBON. OVOG PUTA MEĐU NOVITETIMA NEMA ZNAČAJNIH NOVIH TEHNOLOGIJA, VEĆ SU TU VEĆINOM VEĆ VIĐENE STVARI, DO KOJIH JE SADA SAMO MALO LAKŠE DOĆI.

Instalacija i upgrade

Kao i u prethodnim verzijama, instalacija sistema je klik, klik, klik, klik i gotovo.

Jedan od lepih noviteta koji pokazuje zrelost nove verzije (u user-friendly smislu) jeste upgrade sistem. Ako koristite prethodnu verziju nekog od sistema iz porodice Ubuntu, dobićete poruku o dostupnosti verzije 7.10.

Distribution Upgrade

Upgrading Kubuntu to Version 7.10

▶ **Preparing the upgrade**

- Modifying the software channels
- Fetching the upgrades
- Installing the upgrades
- Cleaning up
- Restarting the system

38%

Fetching is complete

Show Terminal >>>

Piše: Ivan Čukic

ivan@fomentgroup.org

gnuzilla.fsn.org.yu/komentari/?p=8

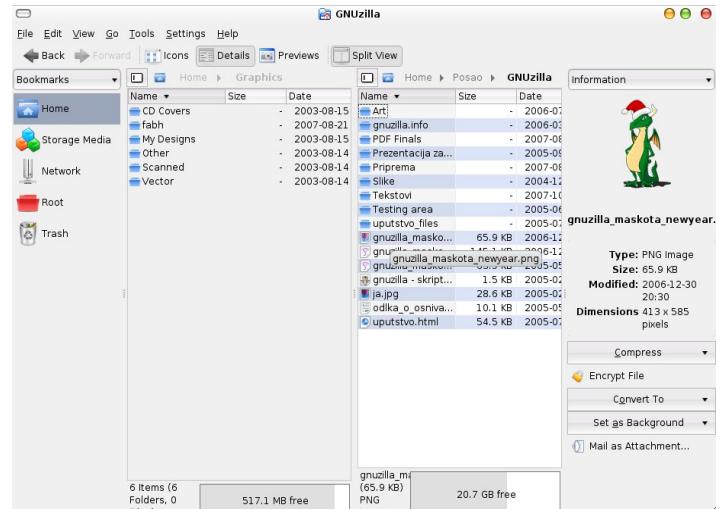
Sam upgrade sistema je onoliko brz koliko vam je brza veza ka internetu.

Kubuntu

Pošto većina značajnih novitetova specifičnih samo za Ubuntu može stati u jednu rečenicu: desktop efekti, novi Gnome i novi desktop pretraživač – Tracker, ovog puta pozabaviću se novitetima u meni omiljenom izdanju koje se bazira na okruženju KDE – Kubuntu.

KDE dolazi u dvema verzijama – jednoj stabilnoj 3.5.8 (koja je objavljena u istoj nedelji kad i Gutsy), i jednoj labilnoj – poslednjoj beta verziji KDE-a 4.

Dolphin

Prvi novitet koji će vas verovatno i iznervirati, je verzija Doplhina za KDE 3 koji je postavljen kao podrazumevani fajl menadžer u novom Kubuntuu. Ideja koja stoji u osnovi ove odluke jeste

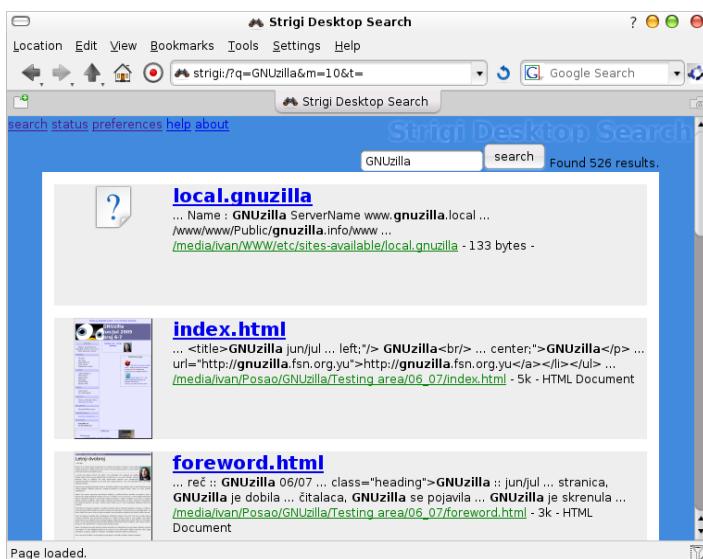
navikavanje korisnika na ono što će nam doneti buduće verzije Kubuntua – kad izađe KDE 4.0.

Glavna mana u vezi sa ovim pristupom je da Dolphin za KDE 3 (ili D3lphin) ne može ni u kom slučaju da se meri sa „pravim“ Doplhinom.

Strigi

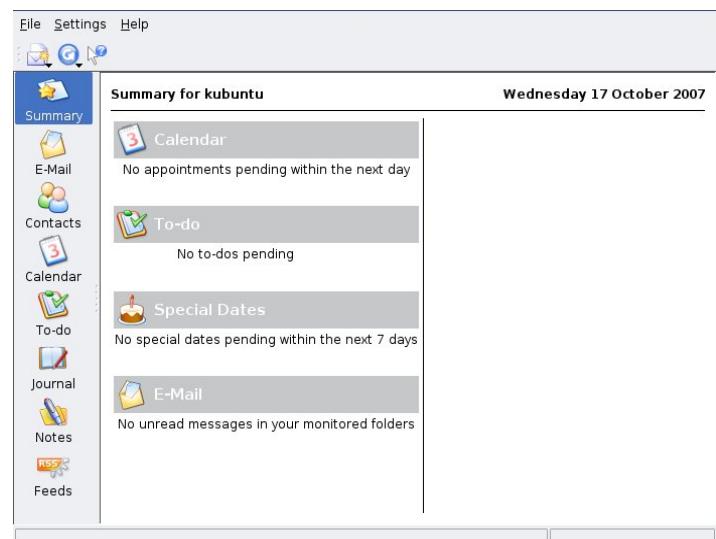
Novitet koji će vam koristiti, ali i do maksimuma usporiti računar je aktiviran program za indeksiranje fajlova i desktop pretragu.

Da budem fer, Strigi ima jedan od najbržih indeksera (desetine puta brži od Beagleovog), ali je proces indeksiranja nekoliko gigabajta ličnih podataka, što većina korisnika ima, nešto šta mora da potraje. Mislim da bi bilo bolje da je razvojni tim bar namestio da se strigidaemon izvršava sa minimalnim prioritetom, tako da ne smeta pri svakodnevnom radu.

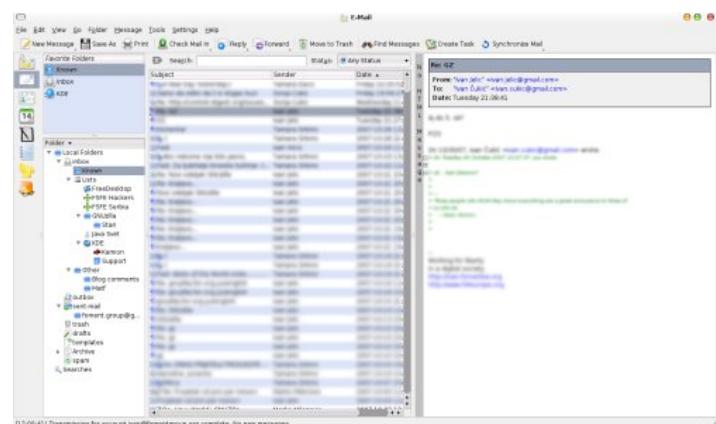

Kontact

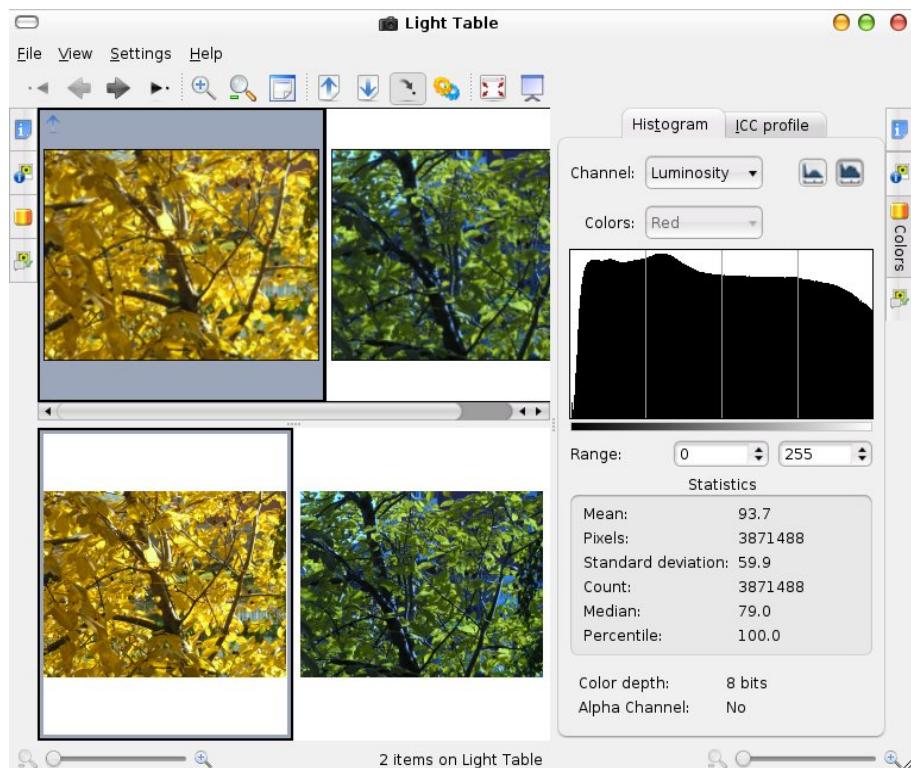
KMail i ostali programi iz Kontact grupice su došli u Enterprise izdanju, koje pruža veću stabilnost i veći broj funkcija nego što je to slučaj sa standardnom verzijom.

GPG je već integrisan i podešen, pa više nemate nikakvih prepreka da počnete sa slanjem šifrovanih e-mail poruka, ili da uz njih kačite digitalne potpise kako bi primalac imao garanciju da ste baš vi napisali to pismo, i da ga niko u međuvremenu nije izmenio.

Digikam

Verovatno najpopularniji program za organizaciju kolekcije fotografija za GNU/Linux platformu (i to ne samo među korisnicima KDE okruženja) postao je u poslednjoj verziji alatka kojoj bi čak i profesionalni fotografi morali da „skinu kapu“ – samo dve reči – Light Table.

Ispod haube...

...većinom možete naći ono što se očekuje od nove verzije svake distribucije GNU/Linux sistema, a to su novi kernel sa specifičnim optimizacijama, bolja podrška za hardver, brži rad i slično.

Ono šta je meni zapalo za oko (doduše, prvenstveno zbog činjenice da sam taj zahtev ja i poslao razvojnom timu) je uključivanje QtJambi biblioteka za razvoj Qt4 programa koristeći Java programske

jezik. Java dolazi u svojoj „oslobodjenoj“ verziji nazvanoj IcedTea (projekat koji je pokrenuo Red Hat sa svrhom pravljenja distribucije Jave na osnovu OpenJdk-a).

Bubice

Sistem ima više bubica nego što sam navikao, i sve se manje oseća da iza svega toga stoji Debian. Možda je ovo samo moj lični utisak (Shuttleworth se nije složio kad sam mu to rekao i objasnio zašto to mislim), ali se plašim da se porodica Ubuntu (prvenstveno sam Ubuntu) previše udaljava od svojih korena, i polako postaje prenatrpan.

Novi KDE u razvoju

KDE4: Plasma

Piše: Ivan Čukic

ivan@fomentgroup.org

gnuzilla.fsn.org.yu/komentari/?p=7

KAO ŠTO VEROVATNO VEĆ ZNATE, OBJAVLJENA JE BETA 3 VERZIJA KDE 4.0 OKRUŽENJA. SAMO OBJAVLJIVANJE JE KASNILO NEDELJU DANA U ODNOSU NA ORIGINALNI PLAN ZBOG ŽELJE TIMA DA SE TRENUTNO RAZVIJANE STVARI U PLAZMI NAĐU U TOM IZDANJU.

Plazma, u očima većine, je novi desktop za KDE. U osnovi sa tom idejom i jeste nastala, ali je postala i mnogo više od toga. Kao i većina ideja koja se javi uглавama KDE programera, Plazma je razvijana ne samo da dostigne cilj koji joj je namenjen, nego i da bude u mogućnosti da dostigne i sve ciljeve koji joj se u budućnosti nametnu.

Tako je nastala prava nova platforma za razvoj rich-content aplikacija koja polako dobija mogućnosti koje imaju Flash, JavaFX i njima slični.

Struktura

Plazma je efektivno podeljena na dva dela. Deo koji obezbeđuje podatke i deo za prikaz.

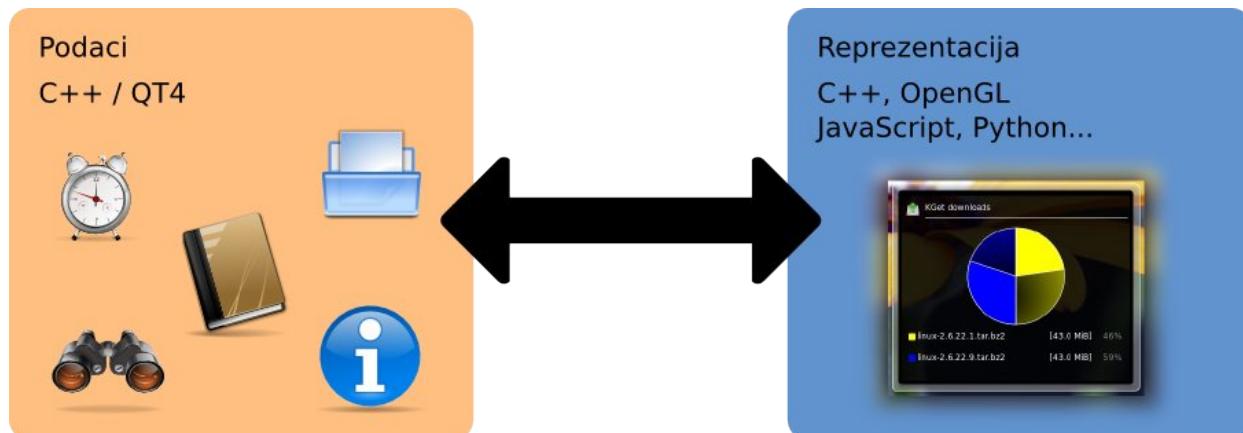
Deo koji obezbeđuje podatke je, za korisnika, nevidljiv.

Sastoji se od mnoštva različitih komponenata (DataEngines) koje obezbeđuju različite podatke. Na primer, postoje komponente koje pružaju podatke o datumu i vremenu, hardveru, vremenskim prilikama i slično.

Za razliku od do sada najpopularnijeg rešenja za desktop aplete za KDE – programa SuperKaramba – kod koga aplet proverava promene u informacijama na svakih nekoliko desetinki, čime nepotrebno opterećuje procesor, Plazma je napravljena tako da sam DataEngine obaveštava aplete o promenama informacija samo kad se promene dese.

Apleti, sa druge strane, ono su šta korisnike najviše zanima – jer, šta će nam informacije ako ne možemo da ih vidimo?

Za razvoj aleta, programeri nisu ograničeni samo na C++, kao što je to slučaj sa komponentama za podatke, nego mogu to da rade koristeći svoj omiljeni programski jezik.

Radi olakšavanja razvoja apleta, u Plazmu su ugrađene sve češće korišćene mogućnosti poput animacija, standardnih grafičkih elemenata, dugmića, polja za unos teksta... Zahvaljujući ovome, relativno je lako napraviti i kompletne aplikacije koje će se prikazivati u samoj Plazmi.

Izgled

Pošto su sve osnovne funkcije već ugrađene, oni apleti koji ih koriste će biti jedinstvenog izgleda, pa nećete morati da „kopate“ po internetu za apletima koji će se uklopiti baš u vaš izgled dekstopa – svi će se uklapati, pošto će svi imati standardan izgled.

Naravno, taj standardan izgled moći će da birate jednostavnim izborom teme.

Teme se baziraju na vektorskoj grafici u SVG formatu. Naravno, moguće je koristiti i rastere, ali oni moraju biti ugrađene u odgovarajući SVG fajl (dobar primer za ovo je podrazumevana tema koja se u stvari sastoji od PNG sličica smeštenih u jedan SVG fajl).

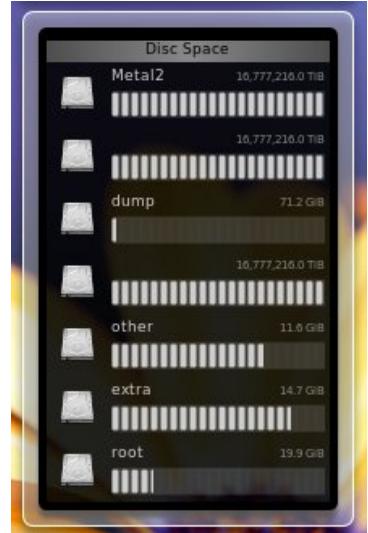
Plazmoids

Za sada, uz Plazmu ne dolazi ogromna količina apleta na koje ćete da potrošite dane da ih isprobate, ali oni apleti koji dolaze, više su nego dovoljni za početak.

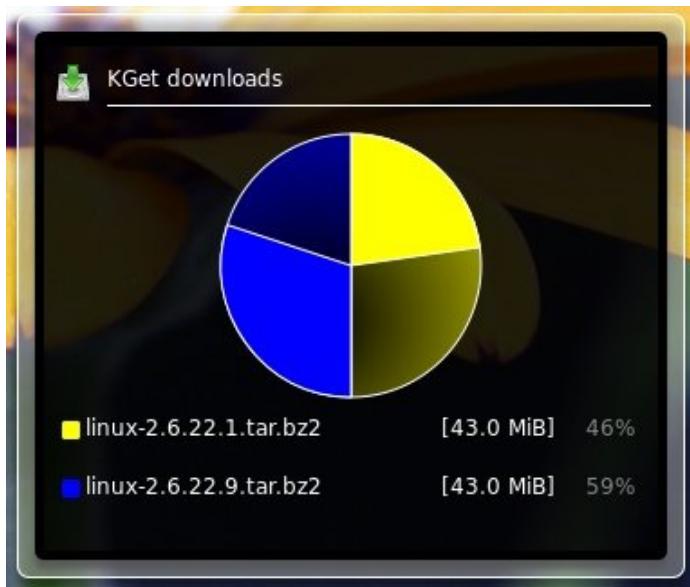
Jedan od prvih apleta napravljenih za Plazmu bio je aplet koji prikazuje fotografije. Fotografiju možete rotirati, možete praviti slide-show jednostavnim prevlačenjem direktorijuma sa slikama na aplet i slično.

Pored njega, tu su i system tray, taskbar, analogni i digitalni satovi, dakle svi elementi na koje ste do sada navikli da ih vidite u vašem panelu (kicker više ne postoji – sada je i panel deo Plazme), kao i aplet za prikaz

zauzeća hard diskova, memorije i procesora. Zanimljiv je i aplet koji dolazi uz KGet (program za preuzimanje fajlova sa interneta), koji možete da podešite da prikazuje brzinu prenosa, procenat prenetih podataka, i to sve koristeći lepe grafikone.

A gde je KMenu?

Jeste da nije direktno vezan za Plazmu, ali kad sam već spominjao panel, nezaobilazna tema je i ALI (Application Launching Interface). U toj ulozi je do sada bio KMenu – veoma jednostavan meni sa programima razvrstanim u kategorije.

Već neko vreme se pokušava napraviti zamena (SuSE Kickoff, TastyMeny, KBFX) dovoljno funkcionalna i „sveža“, koja neće imati mane koje KMenu ima, i koja će slediti sugestije koje daje OpenUsability grupacija.

Raptor

Prvi u liniji za tron, u početku razvoja novog KDE-a, bio je Raptor. Dosta ambiciozan projekat, za koji i dalje niko osim njegovih autora ne može da

sagleda celu sliku kako će sve to da izgleda. U osnovi je potpuno drugačiji pristup dosadašnjim – ne postoji više lista programa (raspoređenih u veliko stablo), nego je sve to prikazano u jednostavnoj „klizećoj“ traci.

Ideja je koristiti statističke podatke o korišćenju programa tako da se do njihovih ikonica najlakše dolazi.

Raptor će koristiti sve napredne grafičke elemente koje Plazma poseduje, kao i kompozitne efekte koje pruža novi KWin.

Najveći problem sa Raptorom je činjenica da niko ne zna kako će izgledati i funkcionišati (osim po mock-up slikama koje razvojni tim objavljuje), ali ne zbog toga što njegovi autori ne dozvoljavaju da se Raptor isprobava, nego zato što je veoma malo opipljivih stvari napravljeno.

Kickoff-qt4

Zbog činjenice da Raptor neće biti završen na vreme za 4.0, KDE tim je odlučio da se uzme neko od postojećih rešenja i portuje na novu QT4/KDE4 platformu. Izabran je SuSE Kickoff.

Iako nije preterano omiljeno rešenje među KDE programerima, bilo je dobrovoljaca za posao portovanja, pa je stav generalno bio „neka ga“.

Kickoff je završio i kao podrazumevan u KDE 4.0 beta 3 izdanju, a verovatno će biti i u finalnom 4.0.

Lancelot

Lancelot je nastao kao eksperiment za testiranje korisničkih interfejsa u kojima nije potrebno kliknati mišem da bi se izvršila neka akcija.

Pored toga, iako iza organizacije samog prozora stoji slična ideja kao kod Kickoff-a, raspored elemenata je drugačije grupisan da bi omogućio brže kretanje i brži pristup češće korišćenim opcijama.

Za razliku od prethodna dva navedena ALI-ja, Lancelot nije predviđen za trku za titulu, nego više kao alternativa

onima kojima se podrazumevano rešenje ne svidi.

Pošto je pravljen da koristi Plazmu za prikaz sadržaja (kao Raptor, a za razliku od Kickoff-a koji je napravljen korišćenjem standardnih QT objekata), postojiće i mogućnost ubacivanja samo nekog njegovog dela na desktop korisnika.

Gde god nađeš zgodno mesto, ti Plazmu posadi.

Kao što sam na početku rekao, Plazma je prerasla svoju osnovnu ideju da bude samo desktop za KDE. Zahvaljujući kvalitetu koda i mogućnostima, završila je i kao centralni deo sledeće verzije Amaroka. Tako da će u 2.0 imati iste „fensi“ efekte koji prikazuju omot albuma, ocene pesama i ostale kontekstualne informacije prilikom slušanja pesme.

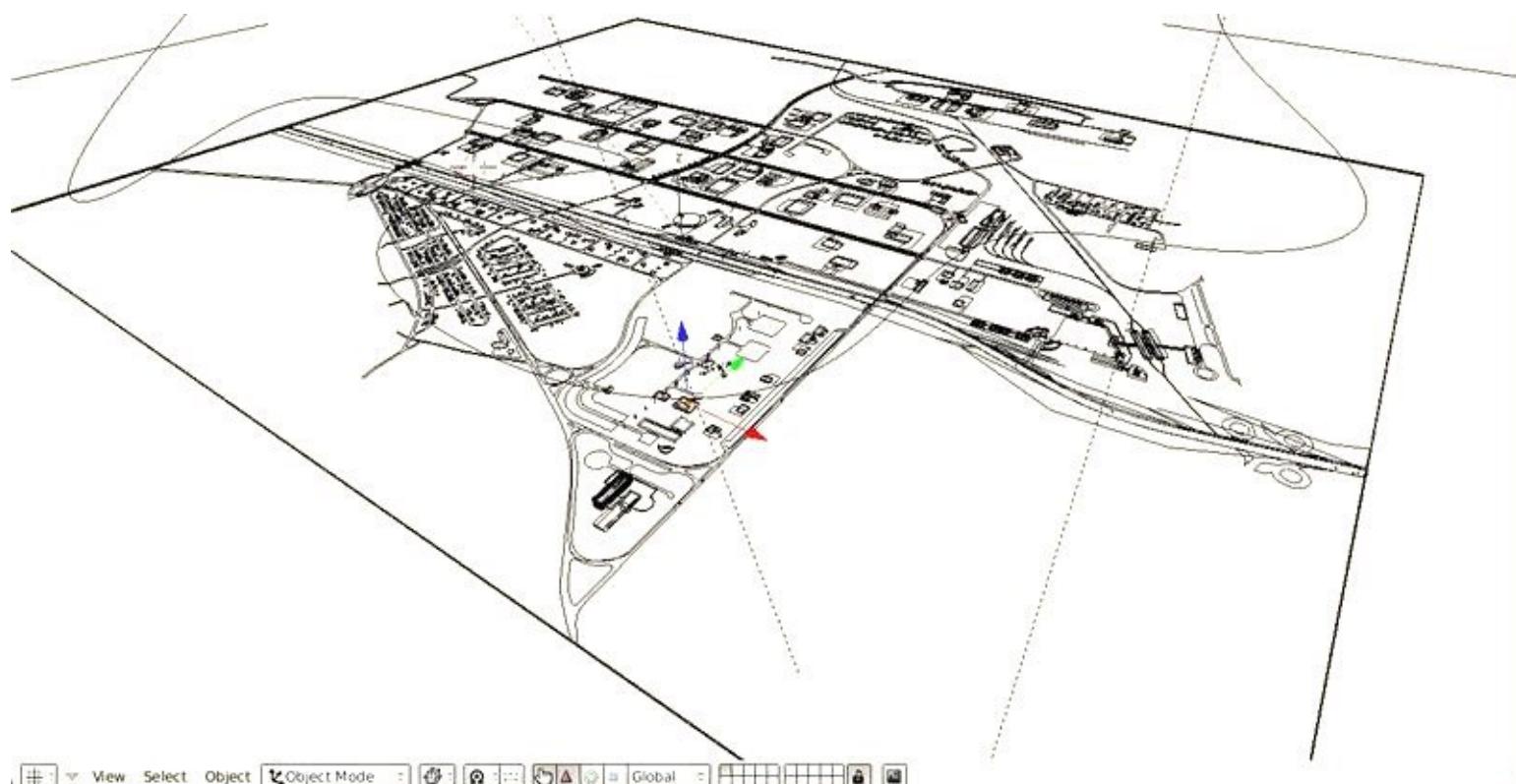
Blender među profesionalcima

AKO STE SE IKAD ZAPITALI DA LI POSTOJE PROFESIONALCI KOJI KORISTE OPEN-SOURCE SOFTVER I POMOĆU ISTOG ZARAĐUJU NOVAC, I TO VELIKI NOVAC, ODGOVOR JE DA POSTOJE I IMA IH MNOGO VIŠE NEGO ŠTO MOŽETE DA PRETPOSTAVITE.

U državi Srbiji svi programi su slobodni – od XP-a, preko Photoshop-a do 3dMax-a i Maye. Samo je dovoljno da nađete odgovarajući crack i oslobodili ste sebe plaćanja licence. Mnogi misle da je ovakvo stanje stvari dobro jer su nam bukvalno svi programi dostupni besplatno, odnosno po ceni jednog praznog DVD-a.

Moje lično mišljenje je da ovakvo stanje više škodi našoj zemlji nego što pomaže obrazovanju ljudi. Najveću cenu plaćaju slobodni programi koji se u Srbiji sa podsmehom odbacuju, jer “zaboga zašto bi neko koristio Gimp kada ima krakovani Photoshop”, “šta će nam Inkscape kada imamo besplatni Corel”, “što da me boli glava da koristim besplatni Blender kada imam besplatni 3DS-Max, jer ionako po ceo dan igram igrice”.

Nažalost to je način razmišljanja kod 98% korisnika PC-a u Srbiji. Autor ovog teksta nema nikakav people-metar, ali radi u prodavnici računara sa solidnom prodajom i vidim šta ljudi traže i zašto kupuju računare. jer uvek pitaju a može li da

pokrene tu i tu igricu, niko ne pita za ni jedan program, a Linux svašta, da nekom prodamo računar sa instaliranim Ubuntu 7, sutra bi nam doveo inspekciju, a pošto dobija XP i softver koji je skuplji od računara za džabe onda je sve OK – nema inspekcije.

Kada bi ljudi znali da jedan 3DS-Max košta oko 4500 evra možda bi se i zapitali šta to ljudi rade, pa zarade toliki novac da plate ovako skup program.

Na svu sreću u svetu postoje mnoge firme koje su

shvatile da ne moraju da plaćaju ogromne svote novca da bi uspešno obavljale svoj posao na legalnom softveru.

Jedna od takvih je i firma gospodina Yorika (<http://yorik.orgfree.com/>), koja se bavi arhitekturom.

Yorik je za svoj profesionalni rad koristio AutoCAD, 3DS-Max i Gimp, a sada umesto Max-a, koristi slobodni Blender. Najbolja ilustracija šta mogu da urade Gimp i Blender zajedno u rukama

profesionalaca jesu brojne vizuelizacije koje je njegova firma uradila za klijente širom sveta od Moskve preko Stokholma do Sao Paola.

Na Yorikovom sajtu možete naći sve projekte na kojima je radio i koji je softver korišćen, imate nekoliko tutorijala za Blender, odnosno o primeni u arhitekturi, kao i nekoliko animacija za download. To su skupo naplaćene vizuelizacije pravih projekata urađene u potpunosti pomoću Blendera (modelovanje i animacija), a teksture okoline su rađene u Gimpu.

Kao ilustraciju ozbiljnosti projekata na kojima su korišćeni ovi programi uz malu pomoć AutoCAD-a, pogledajte priložene slike koje su samo mali deo onoga što je gospodin Yorik radio.

U narednih nekoliko tekstova pokušaću da vam predstavim što više firmi i pojedinaca koji u profesionalne svrhe koriste slobodan softver i svoj rad dobro naplate.

Gimp 2.4

DUGO NAJAVLJIVANA VERZIJA 2.4 JEDNOG OD NAJBOLJIH IMAGE – EDITORA NA SVETU THE GIMP JE REALIZOVANA KAO PRVA 2.4 STABILNA VERZIJA, A DESETAK DANA KASNIJE IZAŠLA JE I PRVA BUG-FIX VERZIJA POD BROJEM 2.41.

Na prvi pogled najveće novine su u novom dizajnu interfejsa Gimpa, kao i novi lepsi splash screen.

Međutim noviteti ispod ispoliranog izgleda oduzimaju dah. Sam rad u realnom vremenu je znatno olakšan jer sada prečice na numeričkom delu

tastature plus i minus sumiraju radni prozor, što je zaista trebalo odavno da se uvede, ali ono što je zaista najviše unapređeno jesu alati za selekciju, koji su tako urađeni da im i Photoshop može zavideti.

Jednostavno kontrola selekcije je izvanredna, bez obzira da li je u pitanju alat za kockastu ili elipsastu odnosno kružnu selekciju, a kako sve funkcioniše videćete iz priloženih printscreens-ova.

Zbog vrlo kratkog vremena koje sam imao za testiranje Gimpa 2.4, nije bilo vremena da ga do detalja pretresem, ali čini mi se da je 95% filtera i script-fu efekta ostalo isto, s tim da sam primetio dosta novih kontrola starih filtera i njihov poboljšani rad, a to se naročito odnosi na blur filtere koje inače najviše koristim. Sada imaju efikasnost kao i komercijalni paketi za obradu slika.

I na kraju treba istaći da je Gimp konačno optimizovan za procesore više jezgra – dual core, quad core...

Razvojni tim Gimpa se zaista potrudio da nova verzija zaista ponudi novi kvalitet već dokazanog programa, Mnogo toga je urađeno na zahtev korisnika, a nadam se da će 2.4 privući i neke nove klince da ga koriste i prestanu da krakuju Photoshop. U svakom slučaju, topla preporuka za Gimp 2.41.

Embedded sistemi

MIKROKONTROLERI I MIKROPROCESORI POKREĆU TZV.
INTELIGENTNI HARDVER, IZVRŠAVAJU MNOGE OPERACIJE
I ODRŽAVAJU SISTEME OD KOJIH ZAVISI
FUNKCIONISANJE MODERNE CIVILIZACIJE, ALI I KUĆNIH
APARATA, CENTRALNOG GREJANJA ITD...

Ranije su bili mukotrpo programirani u Asembleru, a sada i u naprednijim programskim jezicima kao C, Bascom, Basic, pa čak i C++ itd. Uvođenje ovih viših jezika u programiranje računara svojevremeno je izazivalo otpor nekih programera stare škole. Da li je tako i u oblasti programiranja embedded sistema — verovatno da, ali sigurno je da će uvek biti u većini oni koji prihvataju novine, pogotovo ako će im one u velikoj meri olakšati život. Već sada C je standard mnogih proizvođača hardvera i u softverskim razvojnim okruženjima koja isporučuju.

Ako hoćemo da naučimo da programiramo mikrokontrolere — bilo iz hobija, bilo to profesionalno — moraćemo da se odlučimo za neki IDE. Imaćemo izbor između više proizvođača, većih i manjih, manje i više poznatih, kao i izbor više operativnih sistema — od baziranih na otvorenom kodu kao što je Linux, ali sa komercijalnim aplikacijama, do potpuno zatvorenih kao Windows. U zavisnosti od toga koju smo familiju kontrolera izabrali, imaćemo na raspolaganju i open source rešenja koja nimalo ne zaostaju, i čak u nekim

segmentima prevazilaze komercijalne aplikacije. Spomenućemo neke projekte koji se sastoje iz više potprojekata i programa kojima možemo da kompletiramo svoje okruženje. Naravno, moramo poznavati Linux ili FreeBSD da bismo lako i bez muke funkcionali u ovom svetu.

Dosta toga radi se iz poznatog shella. Ali, ako to i nije slučaj, instalirajući ove programe i radeći sa njima usput ćemo dosta naučiti i o Linuxu, a dobici će biti višestruki. Možda ćemo i raspršiti svoje staro predubeđenje da je Linux, između ostalog, rezervisan za „višu“, tzv. akademsku populaciju. Nećemo ulaziti u detaljne opise svih programa, jer to prevazilazi cilj ovog kratkog napisa. Treba pomenuti da su projekti propraćeni obimnom dokumentacijom i priručnicima.

AVR GNU Tool Chain

Ovo je skup alata za programiranje Atmel familije kontrolera. Na prvom mestu je kompjajler otvorenog koda, poznati GCC. On mnogo doprinosi celoj „ovojo stvari“ i na njemu su teško zasnovani svi 'Unixoliki' sistemi. Naći ćemo ga vrlo često i na Windowsu. Da bismo ga koristili, moramo ga specijalno konfigurisati, kompjajlirati i instalirati lokalno, za svoje potrebe. Pre nego što

kompajliramo GCC, moramo imati paket Binutils, koji dolazi sa svim Linuxima, ali mi ćemo ga konfigurisati na poseban način i instalirati lokalno:

```
$ PREFIX=/usr/local/avr; export PREFIX
$ PATH=$PATH:$PREFIX/bin; export PATH
$ cd binutils-<version>;
$ mkdir obj-avr
$ cd obj-avr
$ ./configure --prefix=$PREFIX \
--target=avr --disable-nls
```

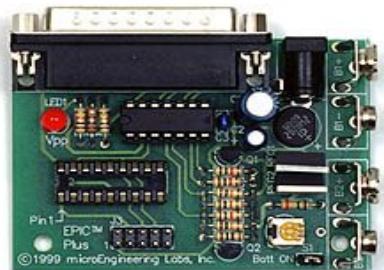
Vidimo da se način instalacije razlikuje od uobičajenog. Vrlo slično izgledaće instalacije i ostalih programa, a to su AVR-libc, Avrdude, Uisp, GDB, Simulavr i AVaRice. Neke od ovih programa instaliraćemo opciono, tj. nisu neophodni.

Avrdude ili Avr downloader uploader jeste razvijeni programator sa podrškom za širok spektar hardvera, od USB baziranih do RS232 i paralelnog porta. Pored učitavanja programa u čipove može i da ih „skida“ iz njih.

Uisp je dobar programator, ali samo za paralelni port. U paketu Binutils naći ćemo skup korisnih alata za kontrolu i rad sa objektnim fajlovima. Avr libc obezbeđuje set standardnih C biblioteka za veliki broj AVR Risc mikrokontrolera. U stalnom je razvoju i sada je već veoma stabilan.

GNUPIC

Izaberemo li poznate PIC mikrokontrolere, imaćemo na

raspolaganju ovaj skup alata: asemblere, disasembler, kompjajlere, biblioteke i kompletna razvojna okruženja. Pomenućemo PiKdev, IDE baziran na KDE-u koji, osim što je funkcionalan, izgleda i dosta „uglađeno“.

```
; GP4-5 sont utilisées par l'horloge
; =====
; variables:
TICKS_ equ 0x7 : compteur de ticks (1 tick = 2/100 s)
SLOT_ equ 0x8 : numero slot dans la trame
; =====
; Macros pour allegé le code ...
; Teste si min <= (var) < max
; branche en "in" si oui, en "out" si non.
; =====
Lminax macro var,min,max,out,in,outp
    moviu. min
    subfu. var,4 : (var) - min
    btfss. STATUS,C
    goto . outn : C=0 => resultat < 0 => var < min
    ; =====
    moviu. max
    subfu. var,4 : (var) - max
    btfss. STATUS,C
    goto in
    goto outp : C=1 => resultat >= 0 => var >= min
    ; =====
; Attende que le bit "bit" du registre "reg" soit à 1
Waitbit macro reg_bit
    local. Wait1
    Wait1: btfss. reg,bit
    goto Wait1
    ; =====
file:/home/gibaud/PICPRJ/DetecteurEJP/ejp1.asm
gasm -c -I /home/gibaud/PICPRJ/DetecteurEJP/ -o p12c508 -r dec -w 2 /home/gibaud/PICPRJ/DetecteurEJP/ejp1.asm
ldlink -L /home/gibaud/PICPRJ/DetecteurEJP/ejp_watch.hex -o ihm032 /home/gibaud/PICPRJ/DetecteurEJP/ejp1.o
message: using default linker script "/usr/local/share/gnupic/fkr12c508.lkr"
;
```

Pored dva pomenuta, veoma obimna projekta, možemo naići i na neke manje razvijene i neke koji rade na Linuxu pomoću Winea, kao i dosta komercijalnih non-open source aplikacija.

U Communityju ima dosta potencijala i ubrzo će nas poneti duh slobode. Možda ćemo uskoro hteti i da svojim doprinosima pomognemo razvoj ovih veoma korisnih i u osnovi duboko humanih projekata.

Korisne adrese:

- <http://savannah.gnu.org/>
- <http://www.gnupic.org/>
- <http://linuxfocus.org/>
- <http://www.tuxgraphics.org/>

Advokat protiv đavola

IAKO SMO VEOMA UPUĆENI U TO ŠTA SE DOGAĐALO TOKOM PROCESA O KOM JE VEĆ DOVOLJNO PISANO, MALO JE ONIH KOJI SU IMALI PRILIKU DA SVE TO POSMATRAJU IZ PRVOG REDA, A JOŠ MANJE ONIH KOJI U U NJEMU UČESTVOVALI. U OVOM BROJU ZA VAS GOVORI CARLO PIANA, ADVOKAT POBEDNIČKE STRANE.

GZ: Molim vas, objasnite našim
čitaocima svoju ulogu u ovoj
parnici? Kada i zašto ste se u nju
uključili?

CP: Uključio sam se otprilike u junu 2004. godine, kada se vest da je Majkrosoft uložio žalbu na odluku Evropske komisije već proširila. U stvari, ta priča je već dobro poznata i podrobno obrađena u međunarodnoj štampi. Ja sam samo ponudio početnu pomoć pri podnošenju molbe za status amici curiae¹, kratkog dokumenta u kome smo zatražili dozvolu za učešće u slučaju s obzirom na to da imamo direktni interes u ovoj parnici. Opšte mišljenje je bilo da će se drugi advokati priključiti kasnije.

Kako će se ispostaviti, ovakva su očekivanja bila

uglavnom bez osnova jer su me previrana u početnoj fazi slučaja, koji se bavio suspenzijom pravne pouke donete u Odluci, u potpunosti okupirala. Taj deo postupka se naziva "privremene mere". Dešavao se tokom perioda odmora u letu 2004. i završio dvodnevnim saslušanjem u Luksemburgu. Atmosfera je bila toliko dinamična da nisam imao vremena da predahnem. Trebalo je upoznati se sa svim pojedinostima suštinskog dela parnice, obraćanjima dveju glavnih strana (Komisije i Majkrosofta) i desetine drugih "prijatelja suda", tehničkim pitanjima i gomiletinom dokumentacije. Mislim da ne moram da naglašavam da te godine nisam bio na odmoru.

Moje osnovna zaduženja su dužnosti savetnika tokom sudskog postupka, advokata odbrane koji dostavlja podneske, priprema dokazni materijal i zastupa na sudu. Takođe, veoma zahtevan zadatak je bilo i formiranje tima od skupine velikih individualista i pretvaranje njihove neprocenjive

tehničke i, do određene mere, pravne pomoći u jednu čvrstu i pravno definisanu odbranu. Štaviše, javna je tajna da treba uložiti dosta napora u koordinaciju sa drugim "prijateljima suda", i u određenoj meri samom Komisijom.

Naravno, ovo važi za sve moguće puteljke kojima je ovaj slučaj krenuo - zaista, radi se o dugom i kompleksnom procesu.

GZ: Imate li ikakvih informacija o tome na koji način je pokrenuta istraga Evropske unije u vezi sa Windows Media Playerom, s obzirom na to da je čitav proces pokrenut na osnovu Sanovih (Sun) žalbi na postojanje problema sa umrežavanjem? Da li je Evropska unija inicirala slučaj, ili je to bio neko drugi? (proces je otpočeo negde 2000/2001., ako se ne varam).

CP: U toj fazi nisam bio učesnik, a time ni direktni svedok događaja. Koliko mogu da zaključim iz dostupne dokumentacije, u pitanju je bila inicijativa Komisije motu proprio2. U antimonopolskim slučajevima Komisija ima prava da otvorí istragu i na osnovu neformalne prijave, ili pak ako tokom revizije tržišta naiđe na prekršaje. I tačno je, inicijativa je pokrenuta kasnije tokom procesa, 2000/2001. godina je dobra procena.

GZ: Kakva je bila Majkrosoftova strategija? Kako su se branili u ovom procesu?

CP: To je komplikovano pitanje. Iskreno, čini mi se da je generalna strategija bila zasnovana na minimiziranju moguće štete i odgovlačenju. Majkrosoft je unajmio verovatno najbolje advokate koji se novcem mogu platiti, ljudi koji su postavili temelje pravne istorije Evropske komisije. Na sreću,

ni nama nije nedostajalo britkih i spremnih umova. Tako da je ovakvoj strategiji išla u prilog vešta upotreba taktičkih poteza koji su doveli kompleksnost (i cenu) parnice do maksimuma. Količina same dokumentacije je zapanjujuća: zauzima gotovo čitav plakar na zidu moje kancelarije. Ali, moram da naglasim da protivnik uglavnom nije koristio prljave trikove i zamke. Ono na šta se odbrana usredsredila, barem kada se radi o slučaju interoperabilnosti, jeste pitanje "intelektualne svojine", što bi u prevodu bile uglavnom poslovne tajne i patenti, ali do određene mere i pitanja kopirajta. Iz Majkrosofta su tvrdili da su uložili znatne sume u inovacije i nove proizvode i tehnologije, te da su ove za njih od neprocenjive vrednosti, kao i da bi obelodanjivanje informacija prema zahtevima Odluke koju osporavaju dalo mogućnost konkurenciji da "klonira" njihove proizvode i time se besplatno posluži njihovim inovacijama.

Ali ono što je zaista bilo spektakularno jesu argumenti odbrane u vezi sa pitanjima sigurnosti. U suštini, odbrana se zasnivala na tvrdnji da su, nasuprot internet protokolima, oni protokoli na kojima se bazira Majkrosoftova mreža zamišljeni tako da se svi serveri ponašaju kao jedna distribuirana celina. Drugim rečima, "tesno su povezani", tj. tako blisko ustrojeni da bi bilo kakva intervencija sa strane, npr. nekakva odgovarajuća zamena koja imitira Windowsov server, mogla izazvati nepopravljivu štetu i brojne užasne probleme. Takođe, otkrivanje specifikacija ovih protokola bi zahtevalo da se ovi docnije unapređuju,

kako bi postali otporniji na zlonameran ili naprsto loše napisan komercijalni softver koji bi mogao dovesti u pitanje čitavu infrastrukturu.

Ali najveći šok je usledio kada sam saznao da ne mogu da objave specifikacije jer... ove ne postoje. Morali su da pozivaju penzionisane programere, ili da pregledaju milione linija izvornog kôda kako bi saznali šta su to, kog vraga, uradili sa tim protokolima.

Jedan deo našeg doprinosa ovoj parnici se ogledao u tome što smo dokazivali da je sve navedeno besmislica. Na prvi deo odbrane odgovarali smo neprekidnom mantom "specifikacije nisu tajna jer imaju vrednost, već imaju vrednost zato što su tajna." U stvari, radi se samo o relativno malom broju vlasničkih ekstenzija dodatih na javno dostupne protokole i dobro poznate tehnike. U najboljem slučaju dobro napisan softver, ali jedva da je u pitanju nekakva inovacija u poređenju sa postojećim implementacijama tih istih protokola.

Što se tiče tvrdnji odbrane o "tesnoj povezanosti servera", ljudi iz Sambe su imali dovoljno argumenata da ih opovrgnu. Samba je vrlo dobar softver, imajući u vidu način na koji se došlo do interoperabilnosti sa Windowsom; toliko dobar da ga je sam Majkrosoft naveo kao referentnu implementaciju za WSPP (program licenciranja koji je ponudio kao način za ispunjenje zahteva Komisije). Samba ne izaziva ozbiljnije probleme pri korišćenju sa Windowsovim serverima, iako njeni autori nisu mogli da upgrade podršku za sve

specifičnosti Majkrosoftovih protokola. A o unapređivanju protokola neću puno govoriti, jer čitaoci mogu sami dođu do određenih zaključaka i ne moram im ja objašnjavati da je koncept sigurnosti zasnovane na tajnosti loš, i da tvorcima zlonamernog softvera nisu neophodne licencirane specifikacije.

GZ: Da li ste primetili neki oblik problematicnog ponašanja Majkrosofta tokom ovog procesa? Nezvanične informacije govore da je Majkrosoft potrošio 3,6 milijardi dolara na radnje koje su u vezi sa ovim slučajem, imate li neki komentar?

CP: To je bio drugi deo Majkrosoftove strategije. Divide et impera3.

Sve je počelo od Sana, prvo bitnog tužitelja. San je dobio izdašan paket da se povuče iz slučaja, otprilike dve milijarde dolara, i to pre nego što je parnica uopšte počela. Kasnije se priča ponovila sa Novelom i CCIA-om tokom jeseni 2004, ubrzo nakon pomenute parnice "privremenih mera". Interesantno je da se to dogodilo pre nego što je predsednik sudskog veća doneo konačnu odluku u tom delu parnice. Reprizu ovog događaja smo imali pred sam početak glavnog saslušanja prošle godine, sa kompanijom R̄l Networks (Real Networks). Postupak je bio još ljigaviji, jer je za posledicu imao povlačenje sve dokumentacije koju je Real podneo kao dokazni materijal. U tom trenutku je pismena faza bila završena i dokazi koji su za nas bili ključni

su nestali. Ne znam koliko je bila konačna cifra posle svega ovoga, ali je sigurno prešla tri milijarde dolara, u gotovini ili uslugama.

GZ: Da li postoje neke zabeleške o petodnevnom saslušanju iz aprila 2006. godine?
Nije se mnogo čulo o njemu i obe strane se nisu oglašavale.

CP: Petodnevno saslušanje održano prošle godine je bilo ogromno, same brojke su impresivne. "Grand salle", velika dvorana za postupke u Sudu pravde, do polovine je bila ispunjena samo predstavnicima strana u postupku i "prijateljima suda". Za novinare je morala da se odvoji posebna prostorija. Trinaest sudija je sedelo na klipi, što je događaj bez presedana za jedan Vrhovni sud.

GZ: Zašto je Evropski sud toliko dugo donosio presudu?

CP: Zaista, odlučivanje je trajalo veoma dugo. Međutim, mora se imati u vidu da je u pitanju bio slučaj bez presedana po kompleksnosti i važnosti, te je u tom smislu nivo odgovornosti za sve detalje bio visok. Prepostavljam da će sada Komisija razmatrati interni proces odlučivanja kako bi ovaj postao efikasniji; presuda, ma kakva bila, mora se doneti u periodu od nekoliko meseci, a ne godina, jer se tržište prebrzo razvija.

Događaji su bili manje uzbudljivi nego što bi se očekivalo na osnovu dogodovština filmskih

advokata. Ipak, za one koji su bili dobro upoznati sa postupkom, bilo je vrlo interesantno. Počevši od argumenta iznenađenja koji je plasirao Majkrosoft, izmislivši novu teoriju kako bi potkreplio svoj stav - zloglasni "plavi balon4".

U tom trenutku je tvrdnja o "tesnoj povezanosti servera", a time i nemogućnosti da se u mrežu uključi eksterna zamena za Windowsov server, gotovo u potpunosti bila oborenata, te je Majkrosoft, da bi spasio ono što se dalo spasiti, izneo tezu da se povezivanje sprovodi ne duž čitave mreže, već samo na serverima na kojima funkcionišu replikacijski servisi Aktivnog Direktorijuma, drugim rečima na serverima koji predstavljaju vrh piramide. Ti serveri moraju čuvati kompletну kopiju baze podataka o autorizacijama, koja se pak mora efikasno replicirati ma kakva da je propusnost veze u datom trenutku. Algoritam date replikacije, uključujući situaciju da jedan server padne i ne može da je prenosi, je navodno tako delikatne prirode da je nemoguće na drugi način naterati servere da rade zajedno osim ako se ne replicira unutrašnja struktura servera. Drugim rečima, prema ovoj čudnovatoj teoriji, poruke koje se prenose kablovima nisu dovoljne za određivanje pravilnog ponašanja servera, već se ovi moraju međusobno dogovoriti bez komunikacije, prema tajnovitom algoritmu. Prema tome, ne postoji drugi način da se zameni Windowsov server u plavom balonu osim da se, u bukvalnom smislu te reči, klonira Windowsov server.

Ovu kasno predstavljenu teoriju je efektno diskreditovao Tridžel (Tridgell), koji je objasnio

kako nema potrebe za replikacijom (identičnom kopijom) samog algoritma, već je dovoljno otkriti specifikacije korišćenog algoritma tako da konkurenčki proizvođač može napisati kompatibilni algoritam.

U ovom delu je Tridželova uloga bila od neprocenjive vrednosti, s obzirom na to da se moglo jasno videti da mu sudije veruju. I naravno, imalo je uticaja i to što je govorio istinu, što nekada može biti od pomoći na sudu. Konačno, imajući u vidu da je ovaj deo bio relativno nov dodatak parnici, nije bilo apsolutno nikakvih pripremljenih kontraargumenata, što dovoljno govorи о tome koliko je naš tim bio kvalitetan.

GZ: Sud Evropske Unije je 2004. odlučio da kazna bude 613 miliona dolara, ali sada ju je povećao na 690 miliona. Možete li objasniti zašto i kako se sume razlikuju, i koliki je bio iznos svakodnevnih kazni koje je Majkrosoft jedno vreme morao da plaća?

CP: Prvobitna suma je bila 497 miliona eura, uplaćenih na poseban bankovni račun, čija je realizacija zavisila od ishoda žalbe. Prava sitnica za Majkrosoft, s obzirom na to da imaju 90 milijardi dolara u kešu i kratkoročnim finansijskim instrumentima, koliko je meni poznato. Kazna nije mnogo uticala na njihov džeparac.

Kada je Komisija utvrdila da se ne pridržavaju Odluke, Majkrosoftu je određena dnevna novčana

kazna, što je događaj bez presedana. Ročište koje se odnosilo na ovo pitanje je bilo neverovatno posećeno, preko 200 ljudi se okupilo u konferencijskoj dvorani u Briselu da bi pratilo diskusiju koja je trajala puna dva dana. Naravno, i na ovaj deo procesa je uložena žalba.

GZ: Molim Vas, opišite svoju saradnju, kao i saradnju čitavog tima koji je zastupao interes slobodnog softvera, sa Evropskom Unijom.

CP: Saradnja je bila ključ uspeha naše strane. Time ne mislim samo na međusobnu saradnju, pre svega timova Sambe i FSFE-a, već i na saradnju sa "priateljima suda" i Komisijom. Desilo se gotovo čudo, imajući u vidu različite prepreke koje smo morali savladati. Uključujući tu, što se tiče tima koji je zastupao interes slobodnog softvera, i nedostatak novca, što je opet značilo da je trebalo angažovati advokata koji će raditi pro bono, tj. moju malenkost.

GZ: Koji su ljudi iz zajednice slobodnog softvera učestvovali u ovom slučaju, i koja je bila njihova uloga?

CP: Već sam pomenuo Tridžela, za koga bi većina čitalaca trebalo da je već čula. On je pokretač i glavni programer projekta Samba. Ali još dvojica članova Sambinog tima zasluzuju da budu pomenuti. Prvi je Džeremi Elison (Jeremy Allison) koji je imao vrlo bitnu ulogu, prvo tokom administrativnog postupka kada je ubedio Komisiju

da doneće Odluku, a zatim i tokom "privremenih mera" kada je na sudu ostavio odličan utisak. Nažalost, odmah zatim je prešao u Novel koji je ubrzo sklopio sporazum sa Majkrosoftom i napustio postupak. Sporazum je takođe zabranjivao zaposlenima u Novelu da sarađuju na slučaju (a posebno sa nama), što je odličan pokazatelj kakvu vrstu negativnog uticaja na pravosuđe može imati ova vrsta sporazuma. Ipak, kako kaže jedna italijanska poslovica, ne dovode svi pogrešni postupci do lošeg ishoda; iskoristili smo priliku da uključimo Tridžela u postupak, i ne mogu da kažem ko je bio efikasniji.

Posebno moram pomenuti Folkera Lendekeea (Volker Lendecke), glavnog programera u nemačkom timu Sambe i većinskog vlasnika kompanije Ser-Net, gde je i zaposlen. Njegova uloga u aktivnostima iza kulisa je bila presudna a puno mi je pomogao i oko tehničkih aspekata slučaja, pa se čak pojavio na zatvorenom ročištu Komisije kada se odlučivalo o novčanoj kazni za Majkrosoft zbog nepotpunih podataka.

Konačno, tu su i ljudi iz pravničkog tima FSFE-a koji su pregledali većinu pismenih podnesaka i pružali podršku tokom čitavog toka postupka. I ne smem zaboraviti ni predsednika FSFE-a Georga Grevea, koji je konstantno bio prisutan u sudu i učestvovao u pripremama za postupak.

Jedan novinar Njujork Tajmsa nas je nazvao "šašavom družinom" i zaista, ako posmatrate način na koji je obrazovan naš tim, ne biste stekli utisak

da se radi o najorganizovanijoj skupini. Tokom postupka nam se pridružio i Alen Koks (Alan Cox), koga je kao svedoka pozvao Red Het (Red Hat). Izgled može da vara - Alen je veoma šarmantan čovek, sa izuzetno visokim nivoom znanja iz oblasti kako tehničkih tako i poslovnih pitanja (ima master diplomu iz poslovnog menadžmenta), uprkos izraženom velškom akcentu zbog kojeg ga je ponekad gotovo nemoguće razumeti. Ali oni koji poznaju Alenu lako mogu shvatiti zašto smo dobili još jedan nadimak, "čupavci".

GZ: Šta će se dalje dešavati? Da li Majkrosoft ima pravo žalbe? Šta ako nastave sa starim ponašanjem?

CP: Nakon što sam pročitao Odluku i video kako je dobro sastavljena, sumnjam da Majkrosoft imam ikakvih izgleda da dobije pozitivan odgovor na žalbu, kao i da je dan kada ćemo videti da se u potpunosti povinovao Odluci daleko. Međutim, dok ovo pišem, javljaju se naznake da je Majkrosoft spremjan da zaključi postupak što je pre moguće, ali problem je pod kojim uslovima i šta se dalje dešava sa Sambom.

Nastavljanje starog ponašanja je, upkos kaznama, dobar poslovni potez za Majkrosoft. U njihovu korist rade mnogi faktori. Što se više oteže sa uvođenjem konkurenčije, to je više vremena da Majkrosoft eksploratiše svoju monopolsku poziciju, što znači povećanje tržišnog učešća i prelazak na susedna tržišta. Ali to, pre svega, znači povećanje

tzv. "mrežnog efekta" i barijera koje konkurenčija mora da savlada. I ne treba zaboraviti da kako se novi proizvodi, ili nove verzije proizvoda, pojavljuju na tržištu, to je izglednije da se naprave inteligenti aranžmani kojima će se otežati interoperabilnost na nativnom nivou. Kao što možete zaključiti, u pitanju je vrvino kolo. Kazne jednostavno ne predstavljaju motiv za prestanak ovakvog ponašanja. Javno otkrivanje monopolskog ponašanja je efikasnije, ali je do sada bilo puno obrta u medijima koji su Majkrosoft predstavljali kao žrtvu, što je iskreno rečeno katastrofa, ako se ima u vidu samo sadržaj presude.

GZ: Imate li nekakvih predviđanja o eventualnim budućim parnicama protiv drugih kompanija?

CP: Ne učestvujem ni u jednoj od njih, ali u ovom trenutku Komisija ispituje tvrdnje o monopolskom ponašanju Intela, Aj-Bi-Ema (IBM) i Gugla (Google), tako da se ne radi o krstaškom pohodu protiv Majkrosofta, već je u pitanju bitka za što konkurentnije tržište.

GZ: Hvala na vremenu koje ste posvetili našim čitaocima.

CP: Hvala i vama, bilo mi je zadovoljstvo.

upućena Majkrosoftu

Pitanja o otvorenim formatima

NAKON ŠTO JE MAJKROSOFT (MICROSOFT) OBELODANIO SARADNU SA BRITANSKIM NACIONALNIM ARHIVOM, SA CILJEM DA POMOGNE U PROCESU OTVARANJA ZASTARELIH FORMATA DIGITALNIH DOKUMENATA, GEORGE GREVE I JOAHIM JAKOBS IZ EVROPSKOG OGRANKA FONDACIJE ZA SLOBODAN SOFTVER SU DOVELI U PITANJE MOTIVE AMERIČKOG SOFTVERSKOG GIGANTA.

Želje koje klijenti imaju danas određuju smer tehnološkog razvoja sutrašnjice; u pitanju je sasvim logičan zaključak.

Ali kada baš ti klijenti plaćaju jednoj te istoj kompaniji da prvo napravi problem, a zatim da taj problem reši, većina bi očekivala da pomenuti klijenti iskažu svoje nezadovoljstvo. Mada, izgleda da ima onih koji su ovakvom pojmom zadovoljni.

Problem: Majkrosoft gospodari tržištem ličnih računara i kancelarijskih paketa, sa udelom koji prelazi 90%. Svaki dokument koji se nalazi u njihovom vlasničkom, binarnom formatu, a posebno svaki koji cirkuliše između više korisnika, jača njihov monopol a šteti tržišnoj utakmici, ekonomiji i društvu u celini.

Što je upotreba ovih formata raširenija, to je jači tzv. „mrežni efekat“ koji primorava ostale da

postanu žrtve iste zavisnosti od Majkrosofta – baš kao što se to dogodilo sa Britanskim nacionalnim arhivom.

A ono što se dogodilo jeste da je Majkrosoft zatražio od Britanskog nacionalnog arhiva da uloži sredstva u rešenje koje bi omogućilo pristup podacima sačuvanim u zastarem formatima.

Nema ni nedelju dana kako je Bi-Bi-Si Njuz objavio izjavu g. Gordona Frejzera, izvršnog direktora britanskog Majkrosofta, u kojoj je ovaj izrazio zabrinutost da bi klijenti mogli izgubiti svoje podatke: „Ukoliko se ne ulože dodatni napor, koji bi nam pružili mogućnost da zastarele formate fajlova čitamo i menjamo i u buduće, suočićemo se sa digitalnom crnom rupom“.

Iskrena izjava

Ovo je iznenadujuće iskrena izjava kada se ima u vidu da dolazi iz kompanije koja je najveći snabdevač nekompatibilnim i nedokumentovanim formatima na svetu.

Najbolje što je Majkrosoft uspeo da ponudi jeste da „emulira“ starije verzije Vinodouza na akutelnoj verziji, Vindouzu Visti.

Širom sveta postoje biblioteke i muzeji koji možda žele da prikažu protekle periode u razvoju

računarstva, mada verovatno ni oni ne žele da utisak koji njihova postavka ostavlja bude apsolutno autentičan time što će koristiti zastareli softver na starom hardveru da bi dočarali atmosferu prohujalih vremena.

Međutim, da li je pomenuti Britanski nacionalni arhiv prevashodno muzej posvećen konzervaciji autentične atmosfere vremena i tehnologija starostavnih? Ili se bavi prikupljanjem i očuvanjem znanja, razmišljanja i ideja prethodnih generacija?

Većina populacije verovatno ne želi da čita Cezarova dela u rukopisu jednog određenog pisara na originalnim glinenim tablicama ili pergamentu.

Slike ovih dokumenata bi verovatno bile dovoljne, mada verovatno ima i onih koji bi radile čitali prepis odštampan na papiru ili prikazan na ekranu monitora.

Dobar prevod

Još je više onih koji bi se zadovoljili dobrom prevodom. Formati fajlova su ekvivalent prepisa, njihova uloga je da prevedu izvornu verziju određenog zapisa u oblik koji se može čuvati.

Ova ideja nije nova. Čovečanstvo je oduvek pokušavalo da sačuva svoje znanje, o čemu svedoče glinene tablice, svici papirusa i slike u pećinama.

Ipak, uprkos činjenici da je medijum dugotrajan, ponekad se dogodi da se značenje ne može

protumačiti jer se izgubilo znanje potrebno da se informacija dešifruje.

Savremenim rečnikom govoreći, nedostaje nam šifra da bismo razumeli šta je rečeno pećinskim slikarstvom.

Informacije u digitalnom obliku imaju potencijal za dugotrajno čuvanje bez propadanja.

Ali bez poznavanja šifre, naši će dokumenti za buduće generacije biti samo besmislena gomila nula i jedinica, baš kao što je pećinsko slikarstvo za nas često samo besmislena paleta boja na kamenu.

Najbolji način da se ova šifra sačuva jeste da za nju sazna što je više moguće ljudi i tako postane javno dobro koje će se čuvati sa jednakim ili čak većim trudom nego sama šifrovana informacija.

U najboljem slučaju, u ovom trenutku postoji samo jedna kompanija koja tačno zna na koji način je implementirala svoj nekompatibilni format dokumenata.

Da je Majkrosoft od svog osnivanja 1975. godine koristio Otvorene formate, danas ne bismo imali ovaj problem.

U tom slučaju bi korisnici programa GNOME Office, Koffice ili OpenOffice.org bez ikakvih problema otvarali dokumente napravljene u Majkrosoftovom Officeu.

Prema trenutnom stanju stvari, postojanje šifre za čitanje ovih dokumenata u potpunosti zavisi od dalje egzistencije i ponašanja jedne kompanije.

Zahvaljujući saradnji velikog broja kompanija koje, iako su jedne drugima konkurenti, razumeju neophodnost očuvanja ove šifre, stvoren je Otvoreni format za kancelarijske programe - Open Document Format (ODF). Organizacija OASIS, međunarodna organizacija za standardizaciju elektronskog poslovanja koja ima certifikat Međunarodnog komiteta za standardizaciju (ISO), brine se o formatu ODF i unapređuje ga.

Ozbiljne sumnje

Majkrosoft tvrdi da ima sopstveni otvoreni format koji se zove MS-OOXML. Ali postoje ozbiljne sumnje koje dovode u pitanje ovu tvrdnju: kao u slučaju ruske lutke „babuške”, unutar ovog formata se kriju zastareli formati „Word9”, „Word6” i drugi, koji nisu javno dostupni i koje može da implementira isključivo Majkrosoft.

Drugi problem predstavlja mogućnost da OOXML bude predmet patentnih potraživanja. Razvoj formata ovim definitivno zavisi od sudsbine jedne jedine kompanije. Da li se možemo osloniti na prepostavku da će Majkrosoft postojati 4007. godine?

Open Forum Europe, poslovno udruženje koje čine Fudžicu Simens (Fujitsu Siemens), Hjulit Pakard (Hewlett Packard), Aj-Bi-Em (IBM), Intel (Intel),

Novel (Novell) i San (Sun), nedavno je objasnio poguban uticaj dvojnih standarda.

Zaključili su da treba da podrže ODF: „Postojanje većeg broja Otvorenih standarda u oblasti interoperabilnosti je nepoželjno, skupo i nepraktično kako za korisnike tako i za proizvođače, i tržište će takvu pojavu odbaciti.”

Javnost mora da shvati da dokle god je Majkrosoft jedini entitet koji zna kako da napravi softver sposoban da u potpunosti iskoristi karakteristike dominantnog formata dokumenata, taj isti Majkrosoft će ostati i dominantan ponuđač softvera, usled nedostatka konkurenčije i alternative.

Majkrosoft u ovom trenutku pokušava da od komiteta ISO dobije odobrenje za svoj format; svoju tržišnu dominaciju i lobiranje na globalnom nivou koristi kao sredstva kojima će izvršiti pritisak na dovoljan broj organa za standardizaciju pojedinačnih država da glasaju za njegov format u komitetu ISO, ne bi li tako osigurao da MS-OOXML postane dominantan format za čuvanje dokumenata.

Sastavili smo šest pitanja na koja zahtevamo odgovore od Majkrosofta, ali ključno pitanje i dalje jeste: Zašto je Majkrosoft odbio i dalje odbija da učestvuje u postojećoj inicijativi za standardizaciju?

Objavljeno na Bi-Bi-Siju, 11. jula 2007. godine

Copyright (C) FSFE

Šarena laža sa konverterom formata

MAJKROSOFT (MICROSOFT) I NJEGOVI POSLOVNI PARTNERI SU PREDLOŽILI KONVERZIJU IZMEĐU FORMATA **OPENXML**, KOJI SE KORISTI U MAJKROSOFTOVOM PAKETU **OFFICE (MS-OOXML)**, I NEZAVISNOG **OPEN DOCUMENT FORMATA (ODF)** KAO NAČIN ZA REŠENJE PROBLEMA NASTALIH POKUŠAJIMA SOFTVERSKEGA GIGANTA DA NA TRŽIŠTE PROGURA FORMAT KOJI JE U DIREKTNOM SUKOBU SA POSTOJEĆIM OTVORENIM STANDARDOM. SVAKI OD MAJKROSOFTOVIH PARTNERA - **NOVEL (NOVELL)**, **ZENDROS (XANDROS)**, **LINSPAJER (LINSPIRE)** I **TURBOLINUKS (TURBOLINUX)** – JE U SVOM UGOVORU PRIHVATIO OBAVEZU DA RADI NA POMENUTOM KONVERTERU FORMATA.

Baš kao što je Britanski nacionalni arhiv poverovao u mit da će proces arhiviranja biti pouzdaniji ako se koristi MS-OOXML, što je detaljnije analizirano u nedavno objavljenom članku na portalu BBC Technology, tako su i uticajne grupacije poput Gartnera u potpunosti nasele na priču o konverteru.

Evo o čemu se radi: kada bi pomenuti konverteri bili zaista u stanju da obave ono što se tvrdi da treba da obave, bili bi absolutno nepotrebni.

U vreme početka rada na standardizaciji formata

ODF Majkrosoft je dobio poziv da učestvuje, ali je izabrao da ostane po strani. Mada mnogi i danas uporno mole Majkrosoft da se angažuje na izradi globalnog standarda, on ne učestvuje aktivno - idejama i predlozima - u izradi formata ODF koji uživa podršku većeg broj kompanija.

Umesto toga, Majkrosoft se usredsredio na svoj format MS-OOXML, za koji tvrdi da je tehnološki nadmoćan i da nudi širi spektar mogućnosti. Međutim, ako je tvrdnja o tehnološkoj nadmoći Majkrosoftovog formata istinita, kako je uopšte moguće u potpunosti konvertovati jedan format u drugi?

Iz Majkrosofta uporno tvrde da je prelazak na MS-OOXML jedini način da ponude sve mogućnosti svog kancelarijskog paketa Office, iako kažu da bi inače bez problema mogli da u svoj paket upgrade podršku za ODF. Ali, ako sam Majkrosoft nije u stanju da kompletну internu strukturu svog formata predstavi putem ODF-a, kako tek onda možemo očekivati da se to postigne korišćenjem nezavisnog programa za konverziju?

Odgovor na oba prethodna pitanja mora biti negativan, s obzirom na to da dve stvari ne mogu istovremeno biti i iste i različite.

Kada bi oba formata zaista mogli da predstave identične strukture podataka, razloga za postojanje formata MS-OOXML više ne bi bilo. I Majkrosoft bi izgubio opravdanje zašto ne koristi ODF u svom paketu Office.

Dakle, Majkrosoft je bio prisiljen da doda neke specifične mogućnosti kako bi pomenuta dva formata predstavljali različite skupove funkcija i podataka. To praktično znači da nikada neće biti moguće izvršiti potpunu konverziju jednog formata u drugi.

Priča o konverterima je, dakle, prazna priča. U pitanju je šarena laža.

Ako korisnici formata MS-OOXML budu koristili specifične funkcije koje Majkrosoft nudi, naći će se u situaciji da ne mogu da promene ni proizvođača programa niti sam program, baš kao da Otvoreni standard ili konverter nikada nisu ni postojali.

Da bi mogli da iskoriste makar neke od prednosti koje nudi Otvoreni standard, korisnici MS-OOXML-a bi morali da izbegavaju sve specifične funkcije i mogućnosti koje je Majkrosoft ugradio, i da ostanu u okvirima postojeće funkcionalnosti konvertora.

Ali kako korisnik može da zna koje su funkcije specifične za Majkrosoftov proizvod?

Majkrosoftov Office nema na svojoj dugmadi poruke upozorenja, niti opciju koja kaže "koristi isključivo funkcije kompatibilne sa formatom ODF". U stvari,

uopšte nema ugrađenu podršku za Open Document Format, s obzirom na to da je Majkrosoft više zainteresovan da spreči korisnike da napuste njegov program nego da učestvuje u tržišnoj utakmici.

Jedini efikasan način da korisnici Majkrosoftovog Officea izbegnu zavisnost od jednog proizvođača softvera jeste da sve svoje dokumente čuvaju u formatu ODF, uz pomoć dodatka za paket Office.

Drugim rečima, jedini način da se izbegne zavisnost od formata MS-OOXML jeste da se ovaj zaobilazi u širokom luku. Jer, uprkos svemu što Majkrosoft i njegovi partneri imaju da kažu, konverteri učvršćuju zavisnost od jednog programa umesto da je eliminisu.

Još pitanja koje treba postaviti se nalazi na internetu.

[http://www.fsfeurope.org/
documents/msooxml-questions.sr.html](http://www.fsfeurope.org/documents/msooxml-questions.sr.html)

Objavljeno na Heise.de, 16. jula 2007. godine

Copyright (C) FSFE

GNU Free Documentation License

Copyright (C) 2000,2001,2002 Free Software Foundation, Inc.
51 Franklin St, Fifth Floor, Boston, MA 02110-1301 USA
Everyone is permitted to copy and distribute verbatim copies
of this license document, but changing it is not allowed.

0. PREAMBLE

The purpose of this License is to make a manual, textbook, or other functional and useful document "free" in the sense of freedom: to assure everyone the effective freedom to copy and redistribute it, with or without modifying it, either commercially or noncommercially. Secondarily, this License preserves for the author and publisher a way to get credit for their work, while not being considered responsible for modifications made by others.

This License is a kind of "copyleft", which means that derivative works of the document must themselves be free in the same sense. It complements the GNU General Public License, which is a copyleft license designed for free software.

We have designed this License in order to use it for manuals for free software, because free software needs free documentation: a free program should come with manuals providing the same freedoms that the software does. But this License is not limited to software manuals; it can be used for any textual work, regardless of subject matter or whether it is published as a printed book. We recommend this License principally for works whose purpose is instruction or reference.

1. APPLICABILITY AND DEFINITIONS

This License applies to any manual or other work, in any medium, that contains a notice placed by the copyright holder saying it can be distributed under the terms of this License.

Such a notice grants a world-wide, royalty-free license, unlimited in duration, to use that work under the conditions stated herein. The "Document", below, refers to any such manual or work. Any member of the public is a licensee, and is addressed as "you". You accept the license if you copy, modify or distribute the work in a way requiring permission under copyright law.

A "Modified Version" of the Document means any work containing the Document or a portion of it, either copied verbatim, or with modifications and/or translated into another language.

A "Secondary Section" is a named appendix or a front-matter section of the Document that deals exclusively with the relationship of the publishers or authors of the Document to the Document's overall subject (or to related matters) and contains nothing that could fall directly within that overall subject. (Thus, if the Document is in part a textbook of mathematics, a Secondary Section may not explain any mathematics.) The relationship could be a matter of historical connection with the subject or with related matters, or of legal, commercial, philosophical, ethical or political position regarding them.

The "Invariant Sections" are certain Secondary Sections whose titles are designated, as being those of Invariant Sections, in the notice that says that the Document is released under this License. If a section does not fit the above definition of Secondary then it is not allowed to be designated as Invariant. The Document may contain zero Invariant Sections. If the Document does not identify any Invariant Sections then there are none.

The "Cover Texts" are certain short passages of text that are listed, as Front-Cover Texts or Back-Cover Texts, in the

notice that says that the Document is released under this License. A Front-Cover Text may be at most 5 words, and a Back-Cover Text may be at most 25 words.

A "Transparent" copy of the Document means a machine-readable copy, represented in a format whose specification is available to the general public, that is suitable for revising the document straightforwardly with generic text editors or (for images composed of pixels) generic paint programs or (for drawings) some widely available drawing editor, and that is suitable for input to text formatters or for automatic translation to a variety of formats suitable for input to text formatters. A copy made in an otherwise Transparent file format whose markup, or absence of markup, has been arranged to thwart or discourage subsequent modification by readers is not Transparent. An image format is not Transparent if used for any substantial amount of text. A copy that is not "Transparent" is called "Opaque".

Examples of suitable formats for Transparent copies include plain ASCII without markup, Texinfo input format, LaTeX input format, SGML or XML using a publicly available DTD, and standard-conforming simple HTML, PostScript or PDF designed for human modification. Examples of transparent image formats include PNG, XCF and JPG. Opaque formats include proprietary formats that can be read and edited only by proprietary word processors, SGML or XML for which the DTD and/or processing tools are not generally available, and the machine-generated HTML, PostScript or PDF produced by some word processors for output purposes only.

The "Title Page" means, for a printed book, the title page itself, plus such following pages as are needed to hold, legibly, the material this License requires to appear in the title page. For works in formats which do not have any title page as such, "Title Page" means the text near the most prominent appearance of the work's title, preceding the beginning of the body of the text.

A section "Entitled XYZ" means a named subunit of the

Document whose title either is precisely XYZ or contains XYZ in parentheses following text that translates XYZ in another language. (Here XYZ stands for a specific section name mentioned below, such as "Acknowledgements", "Dedications", "Endorsements", or "History".) To "Preserve the Title" of such a section when you modify the Document means that it remains a section "Entitled XYZ" according to this definition.

The Document may include Warranty Disclaimers next to the notice which states that this License applies to the Document. These Warranty Disclaimers are considered to be included by reference in this License, but only as regards disclaiming warranties: any other implication that these Warranty Disclaimers may have is void and has no effect on the meaning of this License.

2. VERBATIM COPYING

You may copy and distribute the Document in any medium, either commercially or noncommercially, provided that this License, the copyright notices, and the license notice saying this License applies to the Document are reproduced in all copies, and that you add no other conditions whatsoever to those of this License. You may not use technical measures to obstruct or control the reading or further copying of the copies you make or distribute. However, you may accept compensation in exchange for copies. If you distribute a large enough number of copies you must also follow the conditions in section 3.

You may also lend copies, under the same conditions stated above, and you may publicly display copies.

3. COPYING IN QUANTITY

If you publish printed copies (or copies in media that commonly have printed covers) of the Document, numbering more than 100, and the Document's license notice requires

Cover Texts, you must enclose the copies in covers that carry, clearly and legibly, all these Cover Texts: Front-Cover Texts on the front cover, and Back-Cover Texts on the back cover. Both covers must also clearly and legibly identify you as the publisher of these copies. The front cover must present the full title with all words of the title equally prominent and visible. You may add other material on the covers in addition.

Copying with changes limited to the covers, as long as they preserve the title of the Document and satisfy these conditions, can be treated as verbatim copying in other respects.

If the required texts for either cover are too voluminous to fit legibly, you should put the first ones listed (as many as fit reasonably) on the actual cover, and continue the rest onto adjacent pages.

If you publish or distribute Opaque copies of the Document numbering more than 100, you must either include a machine-readable Transparent copy along with each Opaque copy, or state in or with each Opaque copy a computer-network location from which the general network-using public has access to download using public-standard network protocols a complete Transparent copy of the Document, free of added material. If you use the latter option, you must take reasonably prudent steps, when you begin distribution of Opaque copies in quantity, to ensure that this Transparent copy will remain thus accessible at the stated location until at least one year after the last time you distribute an Opaque copy (directly or through your agents or retailers) of that edition to the public.

It is requested, but not required, that you contact the authors of the Document well before redistributing any large number of copies, to give them a chance to provide you with an updated version of the Document.

4. MODIFICATIONS

You may copy and distribute a Modified Version of the

Document under the conditions of sections 2 and 3 above, provided that you release the Modified Version under precisely this License, with the Modified Version filling the role of the Document, thus licensing distribution and modification of the Modified Version to whoever possesses a copy of it. In addition, you must do these things in the Modified Version:

- A. Use in the Title Page (and on the covers, if any) a title distinct from that of the Document, and from those of previous versions (which should, if there were any, be listed in the History section of the Document). You may use the same title as a previous version if the original publisher of that version gives permission.
- B. List on the Title Page, as authors, one or more persons or entities responsible for authorship of the modifications in the Modified Version, together with at least five of the principal authors of the Document (all of its principal authors, if it has fewer than five), unless they release you from this requirement.
- C. State on the Title page the name of the publisher of the Modified Version, as the publisher.
- D. Preserve all the copyright notices of the Document.
- E. Add an appropriate copyright notice for your modifications adjacent to the other copyright notices.
- F. Include, immediately after the copyright notices, a license notice giving the public permission to use the Modified Version under the terms of this License, in the form shown in the Addendum below.
- G. Preserve in that license notice the full lists of Invariant Sections and required Cover Texts given in the Document's license notice.
- H. Include an unaltered copy of this License.
- I. Preserve the section Entitled "History", Preserve its Title, and add to it an item stating at least the title, year, new authors, and publisher of the Modified Version as given on the Title Page. If there is no section Entitled "History" in the Document, create one stating the title, year, authors, and publisher of the Document as given on its Title Page, then add an item describing the Modified Version as stated in the previous sentence.

J. Preserve the network location, if any, given in the Document for public access to a Transparent copy of the Document, and likewise the network locations given in the Document for previous versions it was based on. These may be placed in the "History" section. You may omit a network location for a work that was published at least four years before the Document itself, or if the original publisher of the version it refers to gives permission.

K. For any section Entitled "Acknowledgements" or "Dedications", Preserve the Title of the section, and preserve in the section all the substance and tone of each of the contributor acknowledgements and/or dedications given therein.

L. Preserve all the Invariant Sections of the Document, unaltered in their text and in their titles. Section numbers or the equivalent are not considered part of the section titles.

M. Delete any section Entitled "Endorsements". Such a section may not be included in the Modified Version.

N. Do not retitle any existing section to be Entitled "Endorsements" or to conflict in title with any Invariant Section.

O. Preserve any Warranty Disclaimers.

If the Modified Version includes new front-matter sections or appendices that qualify as Secondary Sections and contain no material copied from the Document, you may at your option designate some or all of these sections as invariant. To do this, add their titles to the list of Invariant Sections in the Modified Version's license notice. These titles must be distinct from any other section titles.

You may add a section Entitled "Endorsements", provided it contains nothing but endorsements of your Modified Version by various parties--for example, statements of peer review or that the text has been approved by an organization as the authoritative definition of a standard.

You may add a passage of up to five words as a Front-Cover Text, and a passage of up to 25 words as a Back-Cover Text, to the end of the list of Cover Texts in the Modified Version.

Only one passage of Front-Cover Text and one of Back-Cover Text may be added by (or through arrangements made by) any one entity. If the Document already includes a cover text for the same cover, previously added by you or by arrangement made by the same entity you are acting on behalf of, you may not add another; but you may replace the old one, on explicit permission from the previous publisher that added the old one.

The author(s) and publisher(s) of the Document do not by this License give permission to use their names for publicity for or to assert or imply endorsement of any Modified Version.

5. COMBINING DOCUMENTS

You may combine the Document with other documents released under this License, under the terms defined in section 4 above for modified versions, provided that you include in the combination all of the Invariant Sections of all of the original documents, unmodified, and list them all as Invariant Sections of your combined work in its license notice, and that you preserve all their Warranty Disclaimers.

The combined work need only contain one copy of this License, and multiple identical Invariant Sections may be replaced with a single copy. If there are multiple Invariant Sections with the same name but different contents, make the title of each such section unique by adding at the end of it, in parentheses, the name of the original author or publisher of that section if known, or else a unique number. Make the same adjustment to the section titles in the list of Invariant Sections in the license notice of the combined work.

In the combination, you must combine any sections Entitled "History" in the various original documents, forming one section Entitled "History"; likewise combine any sections Entitled "Acknowledgements", and any sections Entitled "Dedications". You must delete all sections Entitled "Endorsements."

6. COLLECTIONS OF DOCUMENTS

You may make a collection consisting of the Document and other documents released under this License, and replace the individual copies of this License in the various documents with a single copy that is included in the collection, provided that you follow the rules of this License for verbatim copying of each of the documents in all other respects.

You may extract a single document from such a collection, and distribute it individually under this License, provided you insert a copy of this License into the extracted document, and follow this License in all other respects regarding verbatim copying of that document.

7. AGGREGATION WITH INDEPENDENT WORKS

A compilation of the Document or its derivatives with other separate and independent documents or works, in or on a volume of a storage or distribution medium, is called an "aggregate" if the copyright resulting from the compilation is not used to limit the legal rights of the compilation's users beyond what the individual works permit. When the Document is included in an aggregate, this License does not apply to the other works in the aggregate which are not themselves derivative works of the Document.

If the Cover Text requirement of section 3 is applicable to these copies of the Document, then if the Document is less than one half of the entire aggregate, the Document's Cover Texts may be placed on covers that bracket the Document within the aggregate, or the electronic equivalent of covers if the Document is in electronic form. Otherwise they must appear on printed covers that bracket the whole aggregate.

8. TRANSLATION

Translation is considered a kind of modification, so you may distribute translations of the Document under the terms of section 4. Replacing Invariant Sections with translations requires special permission from their copyright holders, but you may include translations of some or all Invariant Sections in addition to the original versions of these Invariant Sections. You may include a translation of this License, and all the license notices in the Document, and any Warranty Disclaimers, provided that you also include the original English version of this License and the original versions of those notices and disclaimers. In case of a disagreement between the translation and the original version of this License or a notice or disclaimer, the original version will prevail.

If a section in the Document is Entitled "Acknowledgements", "Dedications", or "History", the requirement (section 4) to Preserve its Title (section 1) will typically require changing the actual title.

9. TERMINATION

You may not copy, modify, sublicense, or distribute the Document except as expressly provided for under this License. Any other attempt to copy, modify, sublicense or distribute the Document is void, and will automatically terminate your rights under this License. However, parties who have received copies, or rights, from you under this License will not have their licenses terminated so long as such parties remain in full compliance.

10. FUTURE REVISIONS OF THIS LICENSE

The Free Software Foundation may publish new, revised versions of the GNU Free Documentation License from time to time. Such new versions will be similar in spirit to the present version, but may differ in detail to address new problems or concerns. See <http://www.gnu.org/copyleft/>.

Each version of the License is given a distinguishing version

number. If the Document specifies that a particular numbered version of this License "or any later version" applies to it, you have the option of following the terms and conditions either of that specified version or of any later version that has been published (not as a draft) by the Free Software Foundation. If the Document does not specify a version number of this License, you may choose any version ever published (not as a draft) by the Free Software Foundation.

How to use this License for your documents

To use this License in a document you have written, include a copy of the License in the document and put the following copyright and license notices just after the title page:

Copyright (c) YEAR YOUR NAME.

Permission is granted to copy, distribute and/or modify this document under the terms of the GNU Free Documentation License, Version 1.2 or any later version published by the Free Software Foundation; with no Invariant Sections, no Front-Cover Texts, and no Back-Cover Texts.

A copy of the license is included in the section entitled "GNU Free Documentation License".

If you have Invariant Sections, Front-Cover Texts and Back-Cover Texts, replace the "with...Texts." line with this: with the Invariant Sections being LIST THEIR TITLES, with the Front-Cover Texts being LIST, and with the Back-Cover Texts being LIST.

If you have Invariant Sections without Cover Texts, or some other combination of the three, merge those two alternatives to suit the situation.

If your document contains nontrivial examples of program code, we recommend releasing these examples in parallel under your choice of free software license, such as the GNU General Public License, to permit their use in free software.

